

ספר ישעיה

פרק א'

הקדמה: במדרש רבה פרשה מ"ד פיסקא ו'. עשרה לשונות נקראת נבואה. חזון, הטפה, דיבור, אמירה, ציווי, משא, משל, מליצה, חידה.

- פסוק א' – זו מראית הנבואה שראה ישעיהו בן אמוץ על ארץ יהודה ועל העיר ירושלים: בימי ארבעה ממלכי יהודה (1 עזיהו (2 יותם (3 אחז (4 חזקיהו). (ולאחר מִכְן הרג אותו מנשה נכדו).
- פסוק ב' – שמעו שמים והאזיני ארץ מה שאני מתלונן על עם ישראל. (שמים לשון רבים – שבעה רקיעים. ארץ לשון יחיד – ארץ אחת). ד' דיבר הדברים ולא בדיתי מלבי. ראו הטובה שעשיתי לבני, (ישראל נקרא בתורה "בני בכורי ישראל"), גדלתים מכל האומות, והם לא השיבו כגמולי הטוב אלא מרדו בי.
- פסוק ג' – שור מכיר את בעליו שקנה אותו ונשמע לו, ואפילו חמור שהוא טיפש יודע ומכיר את המקום שבעליו נותן לו מאכלו (אבוס), ולכן שומע לבעליו. ואילו עמי אינו רוצה לדעת (להכיר) אותי כשור, ואף לא התבונן בטובה שאני נותן לו, היינו שלא נהג אפילו כחמור.
- פסוק ד' – וי לעם קדוש, שנהפך להיות גוי חוטא. עם קדוש, נהפך להיות מרובה בעונות, הם היו זרע ברך ד' ועתה הם זרע רשעים. הם היו בני אֶל-חַי, ועתה הם בנים משחיתים דרכם, עזבו את ד', ביזו את ד' שהוא קדוש בישראל, פרשו והלכו לאחוריהם כאדם שהולך לאחוריו ואינו חפץ לשמוע מה שמדברים אליו.
- פסוק ה' – על העבירה שהופיתם עבורה, אתם מוסיפים לסור מד' ולא מתבוננים לשוב בתשובה בגלל המכות. כל ראש חולה וכל לב כואב, ומדוע אינכם למדים מוסר.
- פסוק ו' – מכף רגל ועד הראש אין מקום שלם בגוף, במקום אחד יש פצע שנפצע הבשר ושותת דם. במקום אחר חבורה, שבה הדם נצרר בתוך הבשר ומבחוץ נראה כתם, גם יש להם מכה לחה, לא פוזר סממנים לרפואה, ולא כרכו מטלית לתחבושת. ולא ריככו הפצעים בשמן כרגיל, כלומר עדיין יש לכם מכות על העבירות שעברתם, ולא חזרתם בתשובה.
- פסוק ז' – לכן ארצכם תהיה שממה ועריכם תשרפנה באש, פרי אדמתכם, תראו בעיניכם שהאויב יאכל אותו, ולא תוכלו למחות, ותהיה שממה, כדרך אויבים שבאים מארץ רחוקה, שכל מטרתם להרוס ולהחריב ולא להתיישב בה.
- פסוק ח' – עיר ציון תשאר ריקנית בלי יושבים, כמו סוכת השומר בזמן בציר הענבים, וכאשר גומרים לבצור נשארת הסוכה ריקה. וכמו סוכת לילה לשומר שדה קישואים, וכאשר גומרים לאוספם נשארת ריקנית. (בזמן בציר הענבים משמשת הסוכה, הן ביום, לשמור הענבים מפני העופות שלא יאכלום, הן בלילה מפני גנבים, לכן נקראת "סוכה", ואילו בשדה קישואים יושב שם שומר רק בלילה מפני הגנבים, אבל ביום א"צ לשמור מפני העופות, לפי שהם קשים ואינם ראויים לאכילת העופות, לכן נקראת "מלונה" מלשון לינה), וכמו סוכת האויבים כשעושים מצור בונים סוכה בשביל להסתתר

בה, וכשמסיימים את המצור נשאת ריקנית.

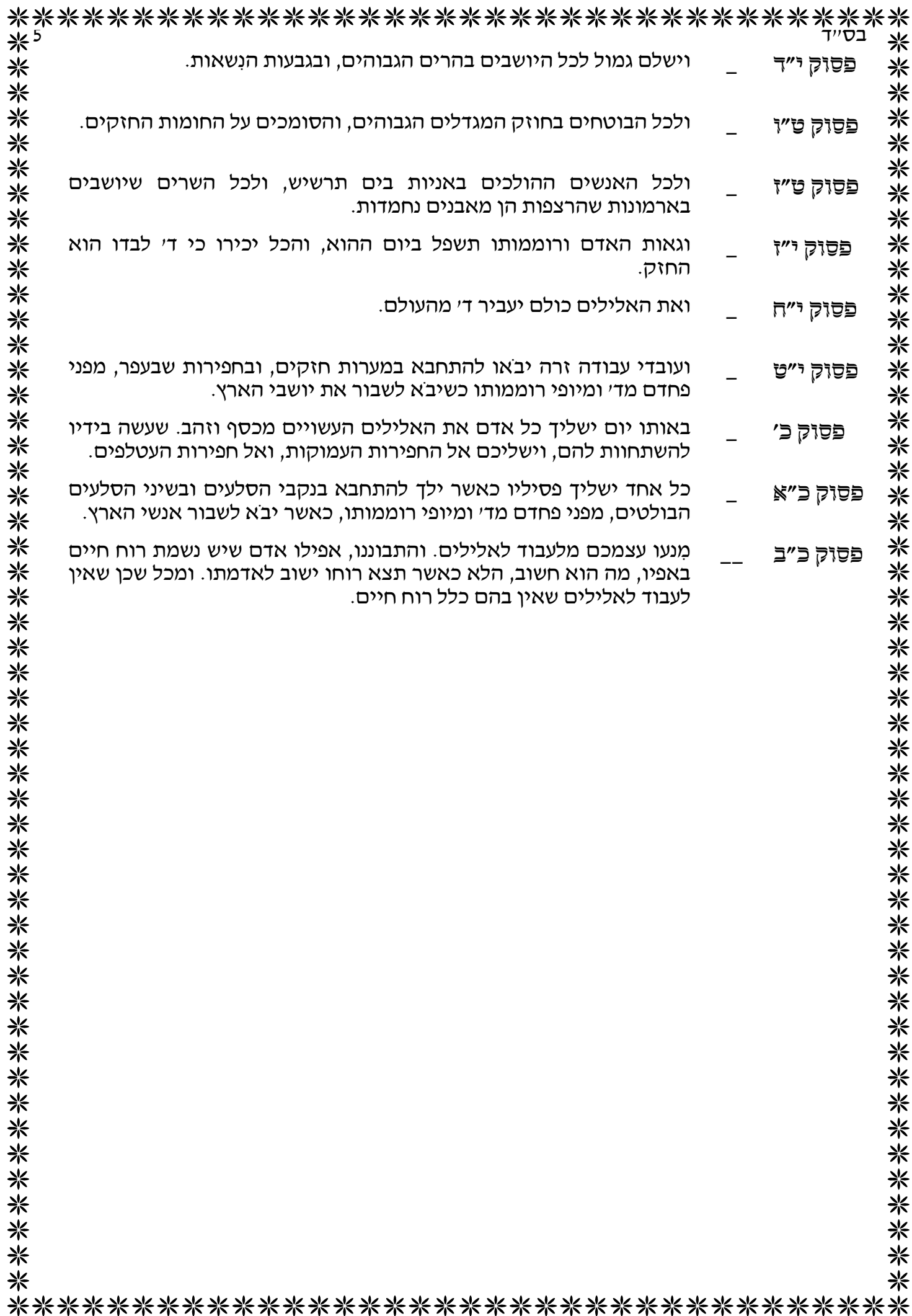
- פסוק ט' – אם לא שהיה חסד ד' עלינו בזה שהשאיר לנו שארית כחשבון המועט שנשאר לנו, היינו ראויים לכלות כסדום ועמורה.
- פסוק י' – שמעו דבר ד', השרים הדומים לשרי סדום, האזינו תורת אלקינו עם הדומה במעשיו לעם עמורה שעשו מעשים רעים.
- פסוק י"א – עיקר מטרת הזבחים להתודות ולשוב בתשובה, ומכיון שאינכם חוזרים בתשובה, אומר ד' למה לי ריבוי הזבחים שלכם, אני כאדם ששבע ומואס במאכל, כן אני שבע מעולותיכם ומחלֵב הבהמות המפוטמות, ודם של פרים כבשים וזכרי העזים איני רוצה.
- פסוק י"ב – כאשר אתם באים להראות לפני ברגלים, מי בקש מידכם לדרך בחצרות בית ד'.
- פסוק י"ג – אל תביאו עוד מנחה בחנם כי אינני רוצה בה, והקטרת קומץ המנחה מאוסה בעיני, בראשי חדשים, בשבתות, ובמועדים הנקראים מקרא קדש, ואתם נאספים לביתי עם קרבנות, לא אוכל לסבול מחשבות שקר שלכם, כי שני דברים אלו אינם מתאימים ביחד.
- פסוק י"ד – הזבחים של ראשי חדשים ומועדיכם שְׁנָאָה נפשי, הם לי לטרח. ואני עיף מהם כביכול, כאדם שעיף ממשא כבד.
- פסוק ט"ו – כאשר תפרשו כפיכם בתפלה, אסתיר עיני מכם, וגם אם תרבו להתפלל לפני אינני מקבל תפלתכם, לפי שידכם מלאים בשפך דם נקי.
- פסוק ט"ז – רחצו עצמכם נקו עצמכם בתשובה, ועל ידי זה תסירו את רוע מעשיכם מנגד עיני שלא יקטרג עליכם העון. מנעו עצמכם מלעשות הרע.
- פסוק י"ז – הרגילו עצמכם לעשות מעשים טובים, תחקרו המשפט לדעת מי צודק בדין, תישרו את דין העשוק, שפטו יתום ואלמנה, שבדרך כלל הם נעשקים.
- פסוק י"ח – הזדרזו ונעשה בירור דברים, מי חאט כלפי מי, וכשתבינו שאתם חטאתם לד' ותשובו בתשובה, אם יהיו לכם עוונות כחוט צבוע אדום, אכפר לכם העון ותהיו לבנים כשלג, ואם יהיו לכם עוונות אדומים כצבע תולעת שני, אלבין עוונותיכם כצמר לבן.
- פסוק י"ט – אם תרצו להכנע ולשמוע בקולי, אאכיל אתכם מטוב הארץ.
- פסוק כ' – ואם תמאנו לשמוע בקולי ותמרדו בי, תִּאָכְלוּ על ידי חרב, כי ד' דבר, ובידו לקיים.
- פסוק כ"א – מתאונן הנביא: ירושלים שהיתה עיר של אמונה, כיצד נהפכה להיות כאשה זונה שמשקרת בבעלה, כך שיקרו בד'. בעבר היתה מלאה במשפט, ותמיד היה בה צדק, ועכשיו אנשיה רוצחים.
- פסוק כ"ב – הכסף שאתם נותנים לחברים מעורב עם פסולת, משקים משכרים שאתם נותנים לחברים מעורב במים. (כלומר אתם משקרים בחברים).
- פסוק כ"ג – השרים סרים מדרך הישר, ומתחברים לגנבים. כל העם אוהב שוחד, ורודף תשלומים, אומר לחבירו, הצדיקני היום במשפטי, ומחר אצדיק אותך במשפטך, אינם שופטים בצדק את היתום, ואז כשהאלמנה שיותר תשושה רואה שאין שופטים בצדק את היתום שהוא חזק ממנה, איננה באה

לפניהם כלל למשפט.

- פסוק כ"ד – לכן כיון שעשיתם דברים אלו, אומר ד' שהוא אדון על כל הצבאות שלמעלה ושלמטה, שהוא חוזק ישראל, כאשר אשיב גמול לרשעים, אתנחם מכעס שהכעיסוני.
- פסוק כ"ה – ואשוב להכותך עוד מכות ואכלה ממך הפושעים, כמו שמסירים כתמי בגד בבורית, כך אסיר ממך את כל הרשעים שנמשלו לסיגים ובדיל המעורבים בכסף.
- פסוק כ"ו – וְאֶמְנָה שופטים כשרים ויועצים נאמנים כבתחלה, ואז יקרא לציון עיר הצדק, עיר האמונה.
- פסוק כ"ז – בזכות שיעשו משפט, ציון תפדה, ובזכות הצדקה שיעשו, ישובו מהגולה לציון.
- פסוק כ"ח – הפושעים והחוטאים עוזבי ד' ישברו ויכלו לגמרי.
- פסוק כ"ט – עוזבי ד' יתביישו על שבחרו להם לעבוד ע"ז בצל אֵלָה (עץ סרק), ויתביישו במה שבחרו לעבוד ע"ז בַּגִּנוֹת.
- פסוק ל' – תתרוקנו מכל טובה כמו עץ אֵלָה שהעלים שלו כמשו, וכגנה שאין לה מים להרוות צמאונה.
- פסוק ל"א – הע"ז שעשוי מעץ חזק, יהיה כמו נעורת פשתן, (פסולת פשתן) שהוא קל להשרף, והאומן שיצר אותה, יהיה כניצוץ אש, ויבערו ביחד, ואין מי שמכבה, כלומר הפסל לא יוכל לעזור אפילו לעצמו.

פרק ב'

- המשך של נבואה שראה ישעיהו בן אמוץ על ארץ יהודה, ועל העיר ירושלים. – פסוק א'
- באחרית הימים כאשר יבא המשיח, יהיה ההר שעליו יעמוד בית המקדש, הר חשוב מכל ההרים. ונשא במעלה מכל הגבעות. וימשכו אליו כל הגוים כנהר מושך. – פסוק ב'
- וילכו עמים רבים זה לזה, ויאמרו אלו לאלו, נזדרז ונעלה אל הר ד', אל בית המקדש ששם שוכן אלקי יעקב. וילמדנו על ידי יודעי התורה מקצת דרכיו, ונלכה בדרכיו. כי התורה האמיתית יוצאת מציון, ודבר ד' מגיע מירושלים. – פסוק ג'
- וכמו שירצו הגוים כך יהיה, מלך המשיח ישפוט בין העמים, ויברר ביניהם הצדק עם מי, ויקחו העמים את החרבות ויהפכו אותם לכלי חפירה, ואת החניתות יהפכו לכלי שכורות בו הזמורות (הענפים), ולא ירימו חרב עם על עם ולא ילמדו עוד תכסיסי מלחמה, לפי שהמשיח יברר ביניהם. – פסוק ד'
- אם האומות שאינם מצוים יאמרו כן, בית יעקב שאתם כן מצוים, נזדרז ונלך באור התורה והמצוות. – פסוק ה'
- פונה הנביא אל ד' ואומר, מה שעזבת את עמך בית יעקב בצדק הוא. לפי שהיו מלאים בכשפים יותר מבני קדם, ועסקו בכשפים הנקראים עוננות כפלישתים. וממלאים עצמם די הצורך במחשבות זרות של פילוסופיא ולא במחשבות התורה. – פסוק ו'
- בגלל שארץ בני יעקב היתה מלאה בכסף וזהב, ולא היה סוף לאוצרות, ובגלל שארצם היתה מלאה בסוסים ואין סוף למרכבותיהם. – פסוק ז'
- לכן מלאו ארצם באלילים. וכל אחד עשה בידיו ובאצבעותיו פסלים והשתחוה להם. – פסוק ח'
- ולכן יהיה כל אדם שפל וכפוף, ויודע אני שלא תסלח להם על עונותיהם. – פסוק ט'
- איש לאחיו יאמר ב'א נתחבא בחורי הסלעים, ובמחילות (חפירות) שבעפר, כי יפחדו מד' ומיופי רוממותו. (ואי אפשר להתחבא מפניו). – פסוק י'
- ד' ישפיל את העינים הגבוהות של בעלי הגאווה, וכולם יכירו שרק ד' לבדו הוא החזק. – פסוק י"א
- יום מוכן לד' לשלם גמול לחוטאים, וכל מי שהיה גאה ורם, ישפילהו ד'. – פסוק י"ב
- וישלם גמול לכל המלכים והשליטים שנמשלו לארזים גבוהים ביער לבנון, ולאלונים החזקים שבבשן. – פסוק י"ג

פסוק י"ד	–	וישלם גמול לכל היושבים בהרים הגבוהים, ובגבעות הנשאות.
פסוק ט"ז	–	ולכל הבוטחים בחוזק המגדלים הגבוהים, והסומכים על החומות החזקים.
פסוק ט"ז	–	ולכל האנשים ההולכים באניות בים תרשיש, ולכל השרים שיושבים בארמונות שהרצפות הן מאבנים נחמדות.
פסוק י"ז	–	וגאות האדם ורוממותו תשפל ביום ההוא, והכל יכירו כי ד' לבדו הוא החזק.
פסוק י"ח	–	ואת האלילים כולם יעביר ד' מהעולם.
פסוק י"ט	–	ועובדי עבודה זרה יבאו להתחבא במערות חזקים, ובחפירות שבעפר, מפני פחדם מד' ומיופי רוממותו כשיבא לשבור את יושבי הארץ.
פסוק כ'	–	באותו יום ישליך כל אדם את האלילים העשויים מכסף וזהב. שעשה בידיו להשתחוות להם, וישליכם אל החפירות העמוקות, ואל חפירות העטלפים.
פסוק כ"א	–	כל אחד ישליך פסיליו כאשר ילך להתחבא בנקבי הסלעים ובשיני הסלעים הבולטים, מפני פחדם מד' ומיופי רוממותו, כאשר יבא לשבור אנשי הארץ.
פסוק כ"ב	--	מנעו עצמכם מלעבוד לאלילים. והתבוננו, אפילו אדם שיש נשמת רוח חיים באפיו, מה הוא חשוב, הלא כאשר תצא רוחו ישוב לאדמתו. ומכל שכן שאין לעבוד לאלילים שאין בהם כלל רוח חיים.

פרק ג'

- פסוק א' – בימי המשיח יעשה ד' דין בירושלים וביהודה וימית הרשעים, עד שלא ימצא, לא איש ולא אשה שירחם על העניים לספק להם לחם ומים. (חיות האדם תלוי בלחם ומים לכן קורא לזה משען).
- פסוק ב' – יהרוג כל גבור, ואיששרגיל לעשות מלחמה, שופט, נביא, חוזה בכוכבים, וזקן.
- פסוק ג' – שר ממונה על חמישים איש. איש נכבד שנושאת לו פנים (מרוב עשרו וגדולתו). מי שיש לו דעת ליעץ. חכם על חכמים (כלומר תלמידיו חכמים). ומבין סתרי תורה הנאמרים בלחש (מעשה בראשית, ומעשה מרכבה). את כולם יהרוג.
- פסוק ד' – נערים יהיו שריהם. וליצנים בליצנותם ובדברי שחוק שלהם ימשלו עליהם.
- פסוק ה' – כל אחד יהיה לוחץ את חבירו, (כי לא יהיה להם מושל). נער יתגאה על הזקן, ואדם מבוזה על הנכבד.
- פסוק ו' – כאשר יתפוש איש את קרובו, ויאמר לו הלא אתה מצליח כפי שאני רואה שאתה לבוש בגדי פאר, ומכיון שהנך מצליח יהיו דבריך מקובלים. לכן תהיה לנו לשר, ואתה תסיר כל המכשולות בכחך ובשלטונך.
- פסוק ז' – ישיב בשבועה, לא אהיה מושל שאוסר במאסר מי שנתחייב מאסר, כי אינני ראוי למשול, שהרי בביתי אין לחם ואין בגדים, ורק כלפי חוץ אני מתהדר בבגדי פאר. לכן אל תמנו אותי לשר.
- פסוק ח' – אנשי ירושלים נכשלו בריבוי עוני, וליהודה גם כן היתה נפילה, בגלל שחטאו בלשונם ובמעשיהם להרגיז את ד', ואמרו שעניי ד' אינם משגיחים על הבריות.
- פסוק ט' – עזות פניהם מעידה על רשעותם, וחטאיהם מפורסמים כאנשי סדום, לפי שהם מספרים עונותיהם, ולא מנעו עצמם מלספר זאת. וי לנפשם כי במעשיהם שילמו לעצמם רעה.
- פסוק י' – שבחו ורוממו הצדיק כי עשה טוב, כי הצדיקים יאכלו פירות ממעשיהם הטובים, ולכן שבחוהו כדי שילמדו ממעשיו וטוב יהיה לו שלומדים ממעשיו.
- פסוק י"א – אבל לרשע שמחזיק ברשעותו וי, כי יקבל עונש וגמול מעשי ידיו.

7	בס"ד	
פסוק י"ב	–	הליצנים שבעם לוחצים אותן, ונשים זונות משלו בהם על ידי שהטו את לב בעליהן השרים, המנהיגים המדריכים אותכם מתעים אתכם מהדרך הישרה. משחיתים את הדרך הישרה שלא תוכלו ללכת בה.
פסוק י"ג	–	לכן ד' מתייצב לריב עם עמו. ולדון את כל השבטים הנקראים עמים.
פסוק י"ד	–	ד' יערוך ויכוח עם זקני עמו ושריו. וכך יאמר להם, לא הגוים השחיתו עמי, אלא אתם, שאתם כרועים את ישראל שנקראים כרם ד' אכלתם אותם, ולא חסתם אפילו על העני וגזלתם אותו. ועדיין הגזילה בבתיכם ולא החזרתם אותה.
פסוק ט"ו	–	מדוע אתם מדכאים את עמי, ואתם טוחנים את פני העניים.
פסוק ט"ז	–	ויאמר ד', בגלל שבנות ציון הלכו בגאווה בקומה זקופה, והיו מטות את צוארן לצדדים שיראו את יפיין. והיו רומזות בעיניהן אל הנואפים, והולכות בדרך גאווה כדבר צף על פני מים, וכשהיו עוברות ליד בחורי ישראל, היו דורסות בנעלים שברגליהן, לגרות בהם את יצר הרע, כארס של נחש (ברגליהם תעכסנה).
פסוק י"ז	–	לכן יתן ד' להן עונש שיהיו מוכות בצרעת על ראשן. ותהיינה הולכות ערומות בגילוי ערוה לגלות (פתחן יערה).
פסוק י"ח	–	ביום ההוא יסיר ד' את כל קישוטיהן, את יופי נעליהן, (העכסים), ואת השבכה שבראשיהן (והשביסים), ואת התכשיט העשוי בדמות ירח (והשהרונים).
פסוק י"ט	–	מרגליות חרוזות בחוט, תלוי בצואר ונוטף על החזה, (נטיפות) צמידי הזרוע, (והשרות), מעילים העשויין להתעטף בהם (והרעלות).
פסוק כ'	–	כיפת כובע לפאר (הפארים), קישוט ששמים בשוק (והצעדות), חוטי משי שקשורות בהן את השיער (והקישורים), קישוט על הלב (בתי הנפש), נזמי האוזן (והלחשים).
פסוק כ"א	–	טבעות, נזמי האף.
פסוק כ"ב	–	כותנות נאות (המחלצות), בגד שמתעטפות בו (ומעטפות), צעיף (והמטפחות), כיסים יפים (והחריטים).
פסוק כ"ג	–	מראות (הגליונים), סדיני פשתן להתעטף (והסדינים), מצנפות על הראש (והצניפות), תכשיט מרודד ודק (והרדידים).
פסוק כ"ד	–	המקום שהיו מתבשמות יהיה נמס, ובמקום שהיו חוגרות תהיה שבירה. ובמקום שהיו מתקשטות בתכשיט זהב העשוי מקשה ינשור שערן, במקום שהיו חוגרות חגורת פאר (פתיגיל), תהיה חגורת שק לצער ואבל. וכל זה מגיע להן, לפי שהיו מתייפות בפני הנואפים.
פסוק כ"ה	–	אנשיך (מתיך) יפלו בחרב האויב. הגבורים שיצאו למלחמה יהרגו שם, כי האויב יגבר עליהם.
פסוק כ"ו	–	בכל פתחי הבתים תהיה אנינות ואבילות, ותהיה מרוקנת מכל טובה, ותשב לארץ מושפלת.

פרק ד'

- פסוק א' – נבוכדנצאר גזר שלא יאנסו נשים נשואות לאיש, ומכיון שיהיו אז אלמנות רבות, תחזקנה שבע נשים באיש אחד כדי להנשא לו. ותאמרנה לו, אל תחשוש מריבוי ההוצאות של מזון ובגדים, לפי שנאכל מלחם עצמנו, ונתלבש במלבוש עצמנו, רק מה שאנו מבקשים, שנקרא נשים שלך, כדי לאסוף את בשתנו שלא יאנסו אותנו.
- פסוק ב' – באותו יום שיתמרק עון ישראל ע"י יסורים תהיה גאולה, ומלך המשיח הנקרא צמח, יהיה לישראל ליופי ולכבוד, ולאחר מִן כאשר יעשה מלחמות וינצח את גוג ומגוג, ויהיה כמו פרי שצמח מהארץ, תהיה לו ממשלה חשובה, ויהיה ליופי לשארית ישראל.
- פסוק ג' – ובאותו הזמן מי שישאר מישראל ישב בציון ובירושלים, וכל מי שנשאר יֵאָמֶר עליו שהוא קדוש, כל מי שנכתב בספר לחיות בעולם הנצחי ישכון בירושלים.
- פסוק ד' – דבר זה יהיה כאשר יסיר ד' את העבירות המגונות, של ציון, הנמשלות לצואה, ואת הדם הנקי הנשפך בתוכה ישטוף, בחוזק משפט של יסורים, ומזכיר הנביא לשון "רוח" לומר כמו שהרוח מייבש כל לחלוחית, כך היסורים ייבשו את לחלוחית העון. וד' יבער החטאים מן העולם.
- פסוק ה' – וד' יברא ענן שישכון על כל המקומות המוכנים לשבת בהר ציון, ועל האנשים המוזמנים לבא לשם. ביום יהיה ענן, ובלילה עשן וזריחת שלהבת אש. מלבד מה שזה יהיה לכבוד, יהיה זה עליהם למכסה להגן עליהם מן האומות.
- פסוק ו' – הענן הזה יהיה עליהם ביום לעשות להם צל מחום השמש המביא יובש, ולמחסה מפני שטף מים, ולהסתיר אותם ממטר, והכוונה שינצלו מיד האויב.

פרק ה'

- פסוק א' – אומר ישעיה הנביא אני שר במקום ד' אהובי, את השיר שידידה ה' שר על כרמו. וכך הוא השיר: לידדי היה כרם בזוית שראויה לעשות פירות שְׁמָנִים.
- פסוק ב' – דודי גדר גדר מסביב לכרמו (ויעזקהו), והסיר את כל האבנים מתוך הכרם (ויסקלהו), ונטע בו זמורות (ענפים) משובחים, ובנה בכרם גֶּת בשבל לדרוך הענבים להוציא מהם יין, וגם חפר בו יקב, בור שלתוכו היין יורד, ועל ידי כל ההכנות קיוה שהכרם יצמיח ענבים טובים, ובסוף צמחו ענבים גרועים (באושים).
- פסוק ג' – ומכיון שכך קרה, כל מי שיושב בירושלים, וכל איש מאנשי יהודה, תעשו בירור בדבר שנעשה ביני ובין כרמי, ותראו הצדק עם מי.
- פסוק ד' – מה עוד היה לי לעשות לכרמי מכל הדברים שצריך לעשות לכרם, ולא עשיתי, מדוע קויתי שיצמחו ענבים טובים וצמחו פירות באושים ומקולקלים.
- פסוק ה' – ועכשיו אודיע לכם מה שאני חושב לעשות לכרמי. אסיר את הגדר ויבאו הבהמות לרעות בו, אפרוץ הגדר ורגל הבהמה תרמוס בו.
- פסוק ו' – אשים אותו שממה (בתה), לא יחתכו זמורותיו להרבות ענפיו, ולא יחפרו תחת הגפנים. ויגדלו שם קוצים הנקראים שמיר ושית, כמו שקורה לכל שדה שלא נעבדה, ואצוה על העננים שלא ימטירו מטר על הכרם.
- פסוק ז' – עתה מפרש הנביא הנמשל. בית ישראל הם כרם ד', ואנשי יהודה הם הנטיעות שד' משתעשע ושמח בהם, לפי ריבוי הטובה שהשפיע להם קיוה שיעשו משפט, והם לא עשו כן, אלא אספו הרבה עונות. ה' קיוה שיעשו צדקה, ובסוף עושקים העניים, עד שצעקתם נשמעת.
- פסוק ח' – מתאונן הנביא על אלו בעלי זרוע (בעלי כח) שהם גִּרִּים מימין החלש ומשמאל החלש, וכל אחד מגיע את ביתו בתוך בית החלש, עד שלא נשאר מקום לחלש, וכן הנהגה זו נוהגים בעלי הזרוע "בשדה" של החלש הנמצא בין שני בעלי זרוע. אומר הנביא וכי סבורים אתם, שרק אתם תשבו

ותתקיימו בארץ, ולחלש לא יהיה מקום.

- פסוק ט'** – אומר ד', שמעתי באזני מה שאתם מתכננים, נשבע אני שבתים רבים יהיו לשממה, בתים חשובים וטובים בלי אדם יושב, אי"כ מה התועלת שאתם גונבים מהחלשים.
- פסוק י'** – שטח שעובדים בו עם עשרה זוגות של בקר, יצמיח ענבים שיצא מזה רק בת, היא מדה של ג' סאה יין, ושטח שאפשר לזרוע בו כור, ל' סאה. יצמיח איפה שהוא ג' סאה. וכשיהיה רעב יעזבו הבתים וישארו שממה.
- פסוק י"א** – וי לאלו שמשכימים בבקר ורודפים לשתות יין מִשְׁכָּר, ויושבים מאוחר בלילה לשתות הרבה יין עד אשר היין דולק ובוער בהם.
- פסוק י"ב** – ומחזיקים בידם כלי נגינה כמו כנור, ונבל, תף, וחליל, וגם מחזיקים בידם באותו זמן יין לשתות. ואינם שמים לב מה שדי' יעשה להם, שאת הכל יביא במשפט.
- פסוק י"ג** – לכן בגלל שעמי מאנו לדעת דרכי ד', יגלו לבסוף, ואנשי הכבוד החשובים יהיו אנשים רעבים, והמון העם ימותו ביובש הצָמָא.
- פסוק י"ד** – מדה כנגד מדה, על שהרחיבו נפשם להתענג יותר מדאי, ירחיב השאול (הקבר) נפשו לבלוע אותם, ותפתח פיה בלי קצבה, וירד היופי שלהם והמון העם, עם כל השמחה שלהם לשאול.
- פסוק ט"ו** – וכל אדם ואיש יהיה בשפלות, והעינים שהסתכלו כלפי מעלה בגסות, תהיינה מושפלות להסתכל למטה כדרך אדם ששרוי בצער ובאבל.
- פסוק ט"ז** – כשה' יעשה משפט לרשעים יתרומם ויתעלה שמו, ובמה שיעשה צדקה לאנשים הכשרים יתקדש שמו.
- פסוק י"ז** – הצדיקים שנמשלים לעדר כבשים ירעו בנחת כמנהגם ולא יענשו עם הרשעים, ואת הבתים החרבים של הרשעים בעלי המוח, יאכלו הצדיקים שעכשו הם כמו גֵרִים.
- פסוק י"ח** – וי לאלו שממשיכים על עצמם את היצה"ר המסית לעשות עבירות, בחבלים דקים שאין בהם ממש, דהיינו שנמשכים אחריו קצת, ובסוף ממשיכים היצה"ר בחבלים עבים שמושכים בהם עגלה, כלומר הם נמשכים אחריו הרבה.
- פסוק י"ט** – וי להם שכאשר הנביאים אומרים להם בשם ד' שיביא עליהם פורענות, הם משיבים בדרך לעג, ימהר ד' להביא הפורענות כדי שנראה אם הוא יכול לעשות פורענות, והם אומרים תתקרב ותבֹא העצה של ה' קדוש ישראל, ונדע שיש בכחו לעשות רע.
- פסוק כ'** – וי להם שהם אומרים על עבודה זרה שהוא טוב. בזמן שהוא באמת רע, ועל עבודת ד' אומרים שהוא רע, בזמן שהוא באמת טוב. עוד הם אומרים על עבודה זרה שהוא אור בזמן שהוא באמת חושך, ועל עבודת ד' אומרים שהוא חושך בזמן שהוא באמת אור. עוד הם אומרים על עבודה זרה שהוא מתוק בזמן שבאמת הוא מר, ועל עבודת ד' אומרים שהוא מר בזמן שבאמת הוא מתוק.
- פסוק כ"א** – וי לאלו שמחזיקים את עצמם חכמים, ולפי הסתכלות פניהם הם נבונים.

11	בס"ד	
–	פסוק כ"ב	וַיֵּלֶאָה שְׁמֵרָאִים גְּבוּרָה בְּמָה שֶׁהֵם שׁוֹתִים הִרְבֵּה יַיִן, וּמֵרָאִים אֶת כָּחַם בְּמִזִּיגַת הַיַּיִן הַמִּשְׁכָּר.
–	פסוק כ"ג	מִצְדִּיקִים בְּדִין אֶת הַרְשָׁע בְּשֹׁכֵר שׁוֹחַד, וּמֵהַצְדִּיקִים מִסִּירִים צְדָקָתָם, לֹמֵר שְׂאִינִם צוֹדִיקִים בְּדִין.
–	פסוק כ"ד	לִכֹּן, כִּיּוֹן שֶׁהֵם מַעֲוִיֹּתִים הַמִּשְׁפָּט, כִּמּוֹ לֵהֱבֹא אֶשׁ (שֶׁנִּמְשַׁךְ כִּלְשׁוֹן) שְׁשׁוּרֵף קֶשׁ, וְכִמּוֹ לֵהֱבִיָּה שְׁמַחֲלִישָׁה אֶת הַתֵּבֶן הַדֶּק (הַנִּקְרָא חֶשֶׁשׁ), עַד שֶׁהוֹפֵךְ לֵהִיּוֹת אֶפְרַיִם, כֵּן יֵבֵא לֵהֵם רֵעַ וַיַּחֲלִישׁ אֶת שְׂרָשָׁם שִׁיְהִיּוּ כַּדָּבָר נִמְסָה, (שְׂרָשָׁם – הַחֲזוּק שֶׁלֵּהֵם), וּגְדוּלְתָם הַנִּמְשָׁל לַפֶּרֶחַ פּוֹרֵחַ, יִסְתַּלַּק מֵהֵם מֵהָרָה, כִּאֲבָק דֶּק שְׁעָף מֵהָרָה עַל יְדֵי רוּחַ. כֹּל זֶה יֵבֵא לֵהֵם, לְפִי שֶׁמֵּאֲסוּ תוֹרַת ד', וְאֵת מֵאֲמַר ד' שֶׁהוּא קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל בְּזֵוּ.
–	פסוק כ"ה	לִכֹּן הַתַּחֲזֹק כַּעַס ד' בַּעֲמוֹ, וְהִטָּה יָדוֹ עַל עַמּוֹ וְהִכְהוּ, מַלְכֵי יְהוּדָה וּשְׂרֵיָהֶם הַנִּמְשָׁלִים לַהֲרִים, פָּחָדוֹ, וְנִבְלָתָם כְּרוּק שְׁמִשְׁלִיכִים אוֹתוֹ בְּרַחוּבוֹת, וְעַם כָּל הַפּוֹרְעָנוֹת הַזֹּאת. לֹא שֶׁב ד' מִכְעָסוֹ, וְעוֹד יָדוֹ נְטוּיָה לַהֲכֹתָם, לְפִי שְׂאִינִם חוֹזְרִים בְּתִשׁוּבָה.
–	פסוק כ"ז	ד' יַעֲזוּר בִּלְבַב הָאוֹמוֹת שְׂגָרִים בְּמִרְחָק שִׁיבֹאוּ עַל עַם יִשְׂרָאֵל, כִּאִילוֹ הָרִים מִקַּל גָּדוֹל (הַנִּקְרָא נֶסֶס) וְעָלְיוֹ בְּגַד לְרִמּוֹז לַהֲתַאֲסֵף, וְכִאִילוֹ הַשְּׁמִיעַ לֵהֵם קוֹל בְּשִׁפְתָיו (הַנִּקְרָא שְׁרִיקָה) שִׁיתַּאֲסִפּוּ וַיֵּבֵאוּ וְאֲכָן הֵם יֵבֵאוּ בְּמִהְרָה, כִּמּוֹ מִי שֶׁקָּל בְּרַגְלָיו.
–	פסוק כ"ח	הָעַם שִׁיגִיעַ עַל יִשְׂרָאֵל, לֹא יִהְיֶה אִף אֶחָד מֵהֶם עֵייף, לֹא יִנְמָנִם וְלֹא יִישָׁן הָאוֹיֵב, כְּלוֹמֵר לֹא יִתְעַצֵּל, לֹא יִפְתָּחוּ אֶת הַחֲגוּרָה שֶׁעַל מִתְנִיָּהֶם, וְלֹא יִתִּירוּ אֶת קֶשֶׁר שְׂרוֹךְ הַנַּעֲלִים, כְּלוֹמֵר יִהְיוּ טְרוּדִים וְעִסּוּקִים בְּמִלְחָמָה.
–	פסוק כ"ח	יִהְיוּ לְאוֹיֵב חֲצִים מִחוּדָדִים, וְהַקְשָׁתוֹת תִּהְיֶינָה דְּרוֹכוֹת הַיֵּטֵב לְמִתּוֹחַ אוֹתָן הַיֵּטֵב. פְּרִסוֹת הַסּוֹסִיסִים תִּהְיֶינָה חֲזָקוֹת כִּסְלָע וְלֹא תִּנְגַּפְנָה תוֹךְ כַּדִּי רִיצָה, וּגְלָגְלֵי הָעֵלָה יִמָּהְרוּ לִלְכַּת כְּרוּחַ חֲזָק.
–	פסוק כ"ט	יִשְׂאָג כְּאֶרֶיָּה, (הַנִּבְיָא מִזְכִּיר ב' שְׁמוֹת שֶׁל הָאֶרֶיָּה: לְבִיא, וְכַפִּיר). וַיֵּאֲחֹז בְּטֶרֶף וַיִּצִּיל לְעַצְמוֹ הַטֶּרֶף מִיַּד מִי שֶׁבֵּא לַחֲטוֹף מִמֶּנּוּ וְלֹא יִהְיֶה בִּיד אָדָם אֲפִשְׁרוֹת לַהֲצִיל מִיָּדוֹ.
–	פסוק ל'	הָאוֹיֵב יִשְׁמִיעַ קוֹל עַל יִשְׂרָאֵל כְּרַעַשׁ הַיָּם, וְעַם יִשְׂרָאֵל יִבִּיטוּ לְמַלְכֵי אֶרֶץ אוֹלִי יִמְצִיאוּ לוֹ עֲזָרָה וַיִּהְיֶה לוֹ חֶשֶׁךְ כִּי לֹא יִקְבַּל עֲזָרָה מֵהָאוֹיֵב, וְאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ יִחֲשֹׁךְ לֵהֵם בְּשָׁמַיִם מְרֹב צָרָה.

פרק ו'

- פסוק א' – בשנה שנצטרע המלך עוזיהו כאשר נכנס להקטיר קטורת בהיכל, ומצורע חשוב כמת, (לכן אמר בשנת מות), מספר ישעיה הנביא ראיתי את ד' יושב על כסא שהוא רם ונשא, ורגליו ממלאים את ההיכל.
- פסוק ב' – מלאכים הנקראים שרפים עומדים בסמוך לו, לשמשו. לכל אחד מהשרפים יש שש כנפים. בשתי כנפים מכסה פניו שלא יביט אל השכינה, ובשתיים מכסה רגליו לצניעות שלא להתגלות כולו לפני בוראו, ובשתיים יעופף לעשות שליחות ד'.
- פסוק ג' – שרף אחד יקרא לחבירו שיאמר יחד עמו קדוש וגו'. והם אומרים ג' פעמים קדוש: א) מרומם בעולם המלאכים, ב) בעולם הגלגלים, ג) בעולם השפל, וכבודו ממלא את כל הארץ.
- פסוק ד' – ומקול הקריאה של השרפים זזו ממקומם מזוזות הפתח אמות הרבה, וההיכל נתמלא עשן.
- פסוק ה' – אמרתי אוי לי כי אמות ואהיה דומם על שראיתי מראה כבוד ד', כי איני ראוי לזה, לא מצד מעשי, כי אני איש טמא שפתים, ולא מצד מעשה העם, לפי שהעם שאנכי יושב בקרבו עם טמא שפתים. ומכיון שאיני ראוי, וראיתי את המלך ד' פוחד אני פן אמות.
- פסוק ו' – ובינתיים עף אלי אחד מן השרפים ובידו גחלת (שנקראת רצפה) בצבת (הנקרא מלקחיים) לקחה מעל המזבח.

- השרף הגיע הגחלת על פי, ואמר לי בכוית הגחלת קבלת עונש על מה שדברת נגד עם ישראל, וסר העון שלך, וחטאתך תכופר.
- שמעתי את ד' אומר כאילו שהוא מדבר עם השרפים, את מי אשלח, ומי ילך בשליחותנו, עניתי ואמרתי הנני מוכן ללכת ואפשר לשלחני.
- ויאמר ד' לישעיה לך ואמור לעם הזה, אתם שומעים דברי ד' מפי הנביאים, ואינכם נותנים לב להבין. אתם רואים נפלאותי, ואינכם שמים לב להכיר בנפלאות.
- יצר הרע שנטוע בלבכם שם שומן על לבכם שיהיה סתום מלהבין, והוא מכביד האזנים שלא ישמעו, ומסיר העינים מלראות. כי היצה"ר חושש, שמא יראה האדם בעיניו, ובאזניו ישמע, ובלבו יבין שלא עשה טוב, ישוב בתשובה ויסלח לו החטא שהיא רפואה לנפש, ולכן לא מרשה היצה"ר לאדם לשוב.
- אומר ישעיה הנביא שאלתי את ד', עד מתי יהיה הדבר הזה, שלב העם יהיה אטום מלהבין, השיב ד', עד שאביא עליהם פורענות, שעריהם יהיו שממה מאין יושב בם, ולא יהיו בני אדם בבתים, והאדמה תהיה שממה.
- וד' יגלה את ישראל שקרויים אדם למרחוק, וזמן רב תהיה הארץ עזובה מישראל.
- ועוד ימלכו עשרה מלכים, ואז יהיה כליון. וכמו אילני סרק שנקראים אלה ואֵלון שבימי הסתיו משליכין את העלים מעט מעט, עד שנשאר רק העץ, כן יהיה עם בני ישראל שיכלו מעט מעט, עד שישארו רק שארית.

פרק ז'

- בימי אחז בנו של יותם, נכדו של עוזיהו, שהיה מלך יהודה, עלה רצין מלך ארם, יחד עם פקח בן רמליהו מלך ישראל. (העיקר במלחמה היה רצין), לעשות מלחמה על ירושלים שבה מלך אחז, ולא היה יכול להתחזק ולהתגבר במלחמה, כנגד ירושלים.
- בטרם עלו למלחמה, הוגד לבית דוד, (הוא אחז, ולא הזכיר שמו בפירוש, לפי שהיה רשע), ארם (הוא רצין מלך ארם) עם אפרים (הוא פקח מלך ישראל), חנו עליכם להלחם עמכם, כאשר שמע זאת אחז, מרוב הפחד נע (זז) לבבו כמו שעצי היער נעים (זזים) מפני הרוח.
- ה' אמר לישעיהו צא אתה, עם בנך הנקרא שאר ישוב, (לאות ששארית יהודה ישובו מהגלות בימי עזרא), לקראת אחז, שהוא נמצא בקצה החפירה (תעלה) שהיא סמוכה למקום כינוס המים (הנקראת ברכה) העליונה, לפי שהיו שם שתי ברכות עליונה ותחתונה, עוד סימן נתן לו היכן נמצא אחז, בשביל השדה, ששוטחים שם הבגדים המכובסים כנגד השמש, לייבשם.

- תאמר לאחז, השמר מלעשות מלחמה, ולבך יהא רגוע ושקט, ולא יבא פחד (אל ירד) בלבך מאלו שנמשלים לעץ שמטפלים עמו באש, ונשרף מעט מעט, עד שכאשר נעשה קטן משליכים אותו ומעלה עשן הרבה, כן אלו שבאו להלחם, אין בכחם לעשות רע, רק הם מפחידים, אלו שבאו בכעס גדול, רצין עם ארם, ופקח בן רמליהו עם אפרים.
- בגלל שארם ואפרים התייעצו עצות רעות, וחשבו בלבם שנצחון המלחמה, תלויה בחכמתם וכחם.
- וכך הם אמרו. נעלה ביהודה ונעשה עליה מצור עד שימאס להם ויפתחו לנו את שערי העיר, או נבקיע את החומה ונקנס לעיר, ונשלוט עליה, ונמליך מלך בתוך העיר את בן טבאל שהיה מהר אפרים.
- אמר ה' שעצתם לא תתקיים.
- עיר המלוכה של ארם היא דמשק, ואין לו שייכות לירושלים, ורצין הוא מלך על דמשק, ולא על ירושלים, וגם מה שיש לו עכשיו שלטון לא ישאר לעולם בידו, כי בעוד שישים וחמש שנה תתבטל ממנו המלכות, וגם מלכות אפרים תשבר במשך שישים וחמש שנה.
- וכעת, שומרון היא עיר המלוכה של אפרים, ולא ירושלים, ורמליהו הוא מלך על שומרון ולא על ירושלים, אם אינכם מאמינים למה שאמרתי, הסיבה היא בגלל שאינכם מחזיקים באמונת ד'.
- ד' שלח פעם נוספת את ישעיהו אל אחז.
- בקש שד' יעשה אות כדי שתדע שיתקיימו דבריו, אם הנך רוצה יעשה אות - בעומק התהום, או בגבהי השמים.
- ויען אחז ויאמר לא אבקש שד' יעשה אות כדי לא לרומם את ד'. כי לא רצה שיתקדש שם שמים על ידו.
- אמר ישעיהו, האם לא מספיק לכם מה שאתם מינעם אנשים בגאונתכם, שאתם רוצים לייגע גם את ד' בדברי גאווה ועזות.
- לכן מכיין שאין רצונך לקדש שם ד'. יעשה ד' מעצמו אות, ויתקדש שמו. האות הוא: הנה האשה הצעירה (העלמה) אשת אחז הרה, ותלד בן. ותקרא את שמו עמנו א-ל, השם הזה מורה שהשם עמנו ולא יוכל האויב לשלוט בנו.
- מעת הולדו יאכל חמאה ודבש, שהם דברים טובים, וזה רומז שמדעת עצמו, ימאס ברע ויבחר בטוב, (לפני הגיל שבדרך כלל מבחינים בין טוב לרע).
- ועוד לפני שיגיע האות כבר ילכו המלכים רצין ופקח מאדמתכם ולא ישובו, (וזו הכוונה, תעזב האדמה, היינו שהמלכים יעזבו המקום). ומפרש על איזה אדמה אני מדבר, על האדמה אשר אתה מואס בה עכשיו בגלל שני המלכים שבאים להלחם.
- אבל, ממקום אחר יביא ד' פורענות, יבאו על עמך ועל בית אביך, (זה חזקיהו בנו של אחז), ימים רעים שלא היו כמותם, מיום שאפרים נחלק מיהודה, (ירבעם בן נבט נפרד מרחבעם מלך יהודה, ונעשה מלך ישראל), ואז החלו לבא צרות על ישראל, ומי הוא שיעשה לכם צרות, תגלת פלאסר מלך אשור, ובימי חזקיהו כבש סנחריב מלך אשור, את כל הערים הבצורות שביהודה מלבד ירושלים.

- ביום בא סנחריב מלך אשור, יעורר ד' בלב מצרים הגרים ליד היאור, שיבאו לעזרת סנחריב בריבוי חייליהם, (כריבוי של זבובים), יחד עם החיילים הגבורים של סנחריב, שהם דומים לדבורים שעוקצות.
- יבאו האויבים ויחנו בעמקים (נחלים) השוממים (הבתות), ובערים הבצורות שיש להם חומה. שהם דומים לשיני הסלעים, ובכל ערי הפרזות שהם פחותים בגבורה, והם דומים לקוצים הנקראים נעצוצים, ולאילני סרק פחותים הנקראים נהללים.
- בסוף יקבל אשור מפלה, ד' יהרוג אותם בחרב. ומדמה אותו לתער חשובה (שכירה) שהיא מאד מחודדת, באנשים שגרים בעבר הנהר, ומי הוא מלך אשור, יגלח את שער הראש, אלו השרים החשובים, ואת שער הרגלים, הם המון העם, והתער תכלה גם את שער הזקן, זהו סנחריב מלך אשור שנהרג על ידי בניו.
- ובימי חזקיהו, כל אחד יגדל בביתו, עגלת בקר ושתי צאן, ומרוב ברכה שתהיה, יהיה זה להם מספיק.
- יהיה ריבוי של חלב, עד שלא יחוסו על החלב, ויעשו ממנו חמאה ויאכלוה, וגם דבש יהיה להם הרבה, ומי שישאר בימים ההם, יאכל דברים אלו.
- דורו של חזקיהו, ירבו לעסוק בתורה, ולא יעבדו הגפנים, כי לא מעניין אותם היין, ולכן, במקום שנמכרים אלף גפנים באלף כסף, יצמחו שם מיני קוצים הנקראים שמיר ושית.
- מי שירצה להכנס לכרם יצטרך להכנס עם חרב וחצים להציל את עצמו מהחיות הטורפות שנמצאות שם.
- אבל שדות התבואה שנחרשים בכלי מחרשה, לא יגדלו בהם קוצים, אותם כן יעבדו. הואיל ואי אפשר בלי תבואה, אך יהיה הרבה תבואה, עד שירשו לשוורים להכנס לרעות שם, ולכבשים לרמוס שם.

פרק ח'

- אומר הנביא ישעיה, ד' אמר לי במראה הנבואה, קח קלף ועשה ממנו מגילה גדולה, וכתוב עליו בעט מאמרים שירמזו שבמהרה יבא זמן שיקחו שלל מדמשק, ובמהרה יקחו בזה משומרון.
- אומר ישעיה, לאחר שכתבתי הדברים, החתמתי עדים נאמנים, אוריה הכהן, וזכריהו בן יברכיהו שהיה אחד מחשובי ירושלים בזמן ההוא.
- אחר כך קרב ישעיה אל אשתו, והרתה וילדה בן, וד' אמר אליו קרא שמו מהר שלל חש בז, שהוא רומז על הביזה הנ"ל שתגיע בקרוב.
- לפני שיהיה לבן דעת לקרות אבא אמא, ישא מי שצריך לישא את עושר דמשק ואת השלל של שומרון ויביאם למלך אשור.

16	בס"ד	
	פסוק ה'	ד' דיבר אלי עוד בענין רצין מלך ארם, ופקח בן רמליהו.
	פסוק ו'	היו רבים מאנשי יהודה שמאסו במלכות בית דוד, לפי שמלכות יהודה היתה חלושה לעומת מלכות אפרים (ישראל), והנביא מדמה את מלכות בית דוד שמתנהגים בנחת ועננה, כמו מי נחל הנקרא שילוח, שמימיו הולכין בנחת. ועל כך אמר ד' יען כי מאס העם הזה את מלכות בית דוד, והם שמחים שימשלו עליהם רצין ופקח בן רמליהו.
	פסוק ז'	לכן, בגלל שמאסו בנחל הקטן, ד' יעלה על עם ישראל מי נהר שמרעישים בקול גדול, והנמשל הוא, מלך אשור יעלה עליהם עם כבוד עשרו, כי יהיה בטוח שיתגבר עליהם, ועם ריבוי אנשים יכסה פני התבל, ובמשל אמר שיעלה הנהר על כל המקומות שזורמים שם מים, ועל כל שפתיו.
	פסוק ח'	הנהר יעבור בארץ יהודה וישטוף שם הכל, ויעבור הלאה, ובנמשל יכבוש ערים בצורות ביהודה, וימשיך לעשות מצור על עוד עיירות, ויגיע עד ירושלים שהוא כמו חוזק הצנאר, שכאשר יש מים שוטפים מסוכן הוא כאשר מגיע אל הצנאר, והטיית כנפיו, היינו התפשטותו מלא רוחב ארץ יהודה, שה' הבטיחם שיהא עמהם.
	פסוק ט'	אתם חיל סנחריב תשברו (רעו) עמים רבים, ולבסוף תשברו אתם בעצמכם (נחתו), אלו שבאו ממרחקי ארץ לעזור לסנחריב, שמעו את אשר אני אומר, ותפסיקו לעזור לו, כי תתחזקו במלחמה ולבסוף תשברו.
	פסוק י'	מה יועיל לכם מה שאתם מתייעצים רעה על ירושלים, ד' אמר לי שיפר עצתכם, ומה שתדברו לא יתקיים כי ד' עֲמָנו.
	פסוק י"א	ד' אמר לי שיפר עצתם בידו החזקה ובזרועו הנטויה שיהרוג את כל חייליו. והזהיר אותי ישעיה שלא אלך עם שבנא וסיעתו שמואסים בחזקיה שהוא מלך בית דוד.
	פסוק י"ב	וכך אמר ד' אלי, אל תתקשרו ותתחברו למה שאומרים שבנא וסיעתו למרוד, ואז לא תפחדו מסנחריב, ואל תגידו על סנחריב שהוא חזק.
	פסוק י"ג	השענו בד' וקדשו שמו, ורק ממנו תפחדו, והוא יתן לכם כח מול האויב.
	פסוק י"ד	כפי שכבר הזכרנו היו שתי קבוצות ביהודה, חזקיהו וסיעתו, שבנא וסיעתו. אומר הנביא, שד' יהיה לשני בתים אלו, לאחד יהיה לארמון חזק, וזהו חזקיה וסיעתו שינצלו מיד סנחריב, ולאחר יהיה לאבן מכה ולסלע מכשול, וזהו שבנא וסיעתו שיצאו להשלים עם סנחריב, והוא הרג אותם, והסיבה שלשבנא וסיעתו יהיה לאבן מכה, לפי שהיו לרשת ולתקלה למלך היושב בירושלים והוא חזקיה.
	פסוק ט"ו	והקבוצה הגדולה של שבנא יכשלו באבן המכה, ובסלע שהוא למכשול, והם יפלו וישברו, ויהיה להם למוקש וילכדו.
	פסוק ט"ז	וכדי שאהיה לחזקיה וסיעתו לארמון משגב, קשור התורה שנקראת תעודה, תעודה הוא לשון התראה, והתורה מלאה בהתראות ואזהרות, תסגור את התורה חזק בלב התלמידים שלא ישכחוה.
	פסוק י"ז	אומר הנביא אני מחכה ומקוה לד' שאכן יהיה למשגב וחוזק לבני יהודה, אף על פי שעכשיו הוא מסתיר את פניו מעשרת השבטים, לא יסתיר פניו מבית יהודה אם ישמרו התורה.

מה שכתבתי על הגליון, ומה שקראתי את שם בני שאר ישוב ומהר שלל חש בז, כל אלו אותות ומופתים לכל מה שעתידי לקרות, דעו כי ד' השוכן בציון אמר לי זאת, ולא בדיתי מלבי.

פסוק י"ח –

ואם המסיתים יאמרו לכם, לכו תדרשו באובות. (זה מה שמעלים את המת, לשאול ממנו עתידות), ותדרשו אל הידעונים, (עצם חיה שנקראת ידוע והעצם מדבר ע"י כישוף) מה היא האמת, והם יפתו אתכם, הרי אתם רואים שהם משמיעים קול כעופות (השמעת קול זו נקראת צפצוף), וכיונה הם משמיעים קול (הנקראת הגה), ואם כן יש בהם ממשות, ויוסיפו לומר לכם הרי כל עם מהעמים דורש אל האליל שלו, ואף על פי כן בשביל האנשים החיים, דורשים אל המתים לדעת מה יקרה לחיים, וא"כ תעשו גם אתם כמותם.

פסוק י"ט –

ואני נשבע בתורה שכך יאמרו לכם המסיתים. דברים שאין להם אור. כי בודאי אין דומה אמונתם בהבל, לאמונתכם בד'.

פסוק כ' –

ועשרת השבטים שכן הלכו בדרך הזו לדרוש אל האובות, בא עליהם מאורע קשה, וסובלים חרפת רעב, וכאשר ראו מצבם הקשה קללו את מלכם, מלך ישראל, וגם את האלילים העשויים זהב ושאר עבודה זרה, כי לא עזרו להם, ואז פנו אל ד' שלמעלה, ולא עזר להם, כי כבר נחתם גזר דינם.

פסוק כ"א –

והם מסתכלים אולי מושלי הארץ יעזרום, ולא יוכלו לעזרם, ותהיה להם צרה שדומה לחושך, והם ידחפו (מנודח) אל החושך.

פסוק כ"ב –

לא תהיה עייפות וחלישות כח לעם שד' העמיד להצר להם. שלש פעמים בא אליהם. פעם ראשונה הגלה את ארץ זבולון ונפתלי, וגלו דרך ים של טבריה, ובגלות האמצעית הגלה את אלו שגרים בעבר הירדן, ראובן גד וכו'. אבל הגלות האחרונה תהיה קשה שבה יגלו כל מי שהיה בא"י הנקראת גליל הגויים לפי שכולם מסתובבים אליה לסחור עמה, ולכן כדי שלא תגיע גלות זו אל תתפתו אל האובות והידעונים.

פסוק כ"ג –

פרק ט'

יהודה שהוא הולך בחשך בזמן שסנחריב בא, מפחדו שפחד מסנחריב עכשיו במפלת מחנה אשור ראו אור גדול, וכופל הנביא הדברים, אלו אנשי יהודה שישבו בצלו של מִנֵּת, אור זרח עליהם.

פסוק א' –

ובזה נעשו גדולים וחשובים שנצלו, ורק לו ליהודה הגדלת השמחה, ולא לעשרת השבטים. בני יהודה שמחו בבית המקדש ונתנו שם שבח גדול לד', כמו שדרך העולם לשמוח בזמן הקציר, וכמו ששמחו בזמן שחלקו שלל סנחריב, כן הרבו לשמוח לפני ד' בבית המקדש.

פסוק ב' –

העול שהיה סובל חזקיהו מאשור, שהיה מכופף את שכמו של חזקיהו בעול כבד, המושל שהיה לוחץ אותו הוא אשור, שברת בלילה אחד, כמו ששברת את מחנה מדין בלילה אחד, בימי גדעון.

פסוק ג' –

כל מלחמה נעשית בהרעשת קול, וגם יש שם בגדי הרוגים מגוללים ומלאים בדם, אבל במלחמה זאת עם סנחריב לא יהיו הדברים האלה, לפי שמלאך ד' יהרגם, וזה יהיה דומה כאילו פרצה אש ושרפה וכילתה הכל.

פסוק ד' –

- פסוק י"ח – בגלל כעס ד' תשרף הארץ, והעם הזה דומה לדבר שנאכל באש, שעץ אחד שנדלק באש מצית את העץ השני, כך העם הזה לא ירחם איש על אחיו, ולא די ברעת האויב.
- פסוק י"ט – יחטוף מאחיו שעומד בימין, וישאר עדיין רעב, ויאכל ממי שעומד בשמאלו ולא ישבע כי ימצא רק מעט. וכל אחד יאכל בשר זרועו מרוב מצוקת הרעב.
- פסוק כ' – מנשה יבזוז את אפרים, ואפרים את מנשה, ושניהם יחד ילכו לשלול שלל מיהודה, ועוד ידו של ד' נטויה להכות בהם.

פרק י'

- פסוק א' – נ' לסופרי הדיינים שכותבים דבר שאינו הגון, ולדיינים שמצוים את הסופרים שיכתבו דברי שקר.
- פסוק ב' – ועל ידי כתבם הם גורמים להטות את הדלים מדין האמת הראוי להם, וכיון שמטים משפט היתומים והאלמנות, נחשב כאילו הם לוקחים שלל האלמנות ובוזזים ביזת היתומים.
- פסוק ג' – מה תשיבו להקב"ה כאשר יפקוד עליכם עונותיכם, כשיבא חשך ממרחק, והוא מלך אשור למי תנוסו שיעזרו לכם, וכאשר תגלו, היכן תעזבו את הכסף שגזלתם, והרי לא ישארו בניכם.

20	בס"ד	
במקום שמעולם לא רבצתם, דהיינו מחוץ לארצכם שם תהיו אסירים, ובאותו מקום יפלו הרוגים, והיד של ד' עדיין נטויה להכותם, אע"פ שכבר נתן להם פורענות.	פסוק ד'	-
יש להצטער על שאשור הוא המקל שאני מכה את ישראל בכעסי, וכעסי הוא ביד אשור למקל, כי על ידי כעסי מכה בהם כרצונו.	פסוק ה'	-
אשלח את אשור על עם ישראל המחניפים ליצרם. ועל ישראל שאני כועס עליהם, אשור יבא וישלול מישראל שלל, וירמוס אותם, כמו טיט המושלך בחוצות.	פסוק ו'	-
אבל סנחריב מלך אשור לא חושב בלבבו שד' עושה זאת. אלא הוא חושב שבכח עצמו הוא מנצח, ולכן רוצה להשמיד את הכל גם את ירושלים, ולהכרית כולם שלא ישאר מהם מעט.	פסוק ז'	-
אומר בלבבו הלא כל שר שלי הוא כמו מלך שיש הרבה אנשים תחת ידו.	פסוק ח'	-
ואומר, כמו שכבשתי את כרכמיש, וכלנו, וארפד שהיא תחת שליטת חמת, ודמשק, כן אכבוש שומרון.	פסוק ט'	-
כמו שידי השיגה לכבוש את כל העמים שיש להם אלילים חזקים, כ"ש שאכבוש את ירושלים ושומרון שיש להם אליל פחות חזק.	פסוק י'	-
ואחרי שיכבוש את שומרון, יאמר, כמו שעשיתי לשומרון ואליליה, כך אעשה לירושלים ופסיליה.	פסוק י"א	-
וכאשר ישלים (יגמור) ד' את המעשה שלו, להביא את סנחריב לירושלים, ישגיח ד' לתת עונש לסנחריב, שהפך והפך את רום לבבו, ועל התפארות רום עיניו (גאנותו).	פסוק י"ב	-
וכך אמר בגאוותו. הנצחון עשיתי בכח ידי, ובחכמתי, כי אני נבון, ולכן הצלחתי להסיר גבולות העמים לשלוט על כולם בלי גבול, והאוצרות המזומנים להם בזזתי, והורדתי את היושבים במקום חזק.	פסוק י"ג	-
השיגה ידי את החיילים של כל העמים, כמו שיד כל אדם משיגה קן צפורים מופקר. ואספתי את כל אנשי הארץ, כמו שאוספים ביצים שאמם עזבה אותם, ולא היה מי שיעמוד נגדי למחות בידי. ואמר במשל של העופות, שאף אחד לא נדנד כנפיו, ולא פתח פיו.	פסוק י"ד	-
האם ראוי שגרזן (שהוא כלי שחוטבים בו עצים), יתפאר על מי שחוטב בו, לומר אני הוא החוטב, כך אין ראוי לסנחריב שהוא כמו גרזן ביד ד' להתפאר שהוא ניצח. ואף לא מתאים שיאמר הגרזן שהוא ביחד עם האדם עשו החטיבה, כמו שכאשר מקל מתרומם לא העץ עצמו עושה זאת, אלא האדם. כן ד' עושה הניצחון.	פסוק ט"ו	-
לכן כיון שאשור התגאה, יעשה ד' את השמנים שבו לךזים של אשור, כלומר יהרוג אותם. ובמקום שהיה מתכבד לתלות ההצלה בכח עצמו, במקום זה יהיה לו בזיון, שהמלאך יכה וימית כולם, כמו שבערת אש שורפת הכל, כך יכלה המלאך את כולם ביום אחד.	פסוק ט"ז	-
ד' שהוא מאיר לישראל יהיה לאשור כאש בוערת, וד' שהוא קדוש ישראל יהיה לאשור ללהבה, ותכלה את אשור שהיה מכאיב לכל העמים כקוצים המכאיבים הנקראים שמיר ושית.	פסוק י"ז	-

- פסוק י"ח – וריבוי אנשיו כריבוי עצי היער, שהיה מתכבד בהם, ובעלי העושר, הנמשלים לכרמל, שהוא מקום מבורך בשדות ובכרמים יכלה גם הנפש וגם הבשר. ויהיו נשחתים לגמרי כמו עצי יער הנטחנים דק דק על יד התולעת הנקראת נוסס.
- פסוק י"ט -- ומי שישאר בעצי היער, הכוונה מי שישאר במחנה אשור, יהיו מעט אנשים עד שאפילו נער יוכל לספרם.
- פסוק כ' – ובאותו יום שיהיה הנס הגדול, ויראו שארית ישראל את הנס לא יוסיפו לבטוח במצרים, שבעבר היו מכים אותם, אלא יבטחו על ד' שהוא קדוש ישראל בכל לבם.
- פסוק כ"א – השארית שישארו מבני יעקב ישובו אל ד' שהראה גבורתו באשור.
- פסוק כ"ב – גם אם יהיו ישראל רבים כחול הים, לא ישאר מהם רק שארית, שהם ישובו אל ד', כי כליון גזור וחתוך מהשי"ת, יבא כנחל שוטף, וזה מגיע להם ע"פ דין האמת והצדק.
- פסוק כ"ג – כליון גמור ד' עושה בקרב הארץ.
- פסוק כ"ד – אמר ד' הואיל וידעתי שחזקיה וסיעתו ישובו אלי, לכן אני אומר להם שלא ייראו מאשור, אמנם יכה אתכם במקל מכאיב, ויאייס עליכם במטהו, אבל לא יכלה אתכם, כמו שהמצרים במצרים הכאיבו לישראל והפחידום. ומ"מ לא כילו אותם.
- פסוק כ"ה – עוד מעט זמן יכלה כעסי מעם ישראל, ויהפך על אלו שעשו דברים מגונים שגידפו את ד', הם נערי אשור.
- פסוק כ"ו – וד' יעורר על מלך אשור מקל ויכהו, כמו שהיה בימי גדעון שכולם נפלו בלילה אחד, ונהרג עורב בצור עורב, כן מלך אשור יברח ויִהָרַג, ויעורר עליו את המקל שהכה על הים את פרעה וחילו, וישא אותם מהעולם כמו שנשא את המצריים מן העולם.
- פסוק כ"ז – וביום מפלתו של סנחריב, יסור המשא הכבד שהעמיס סנחריב על כתפיהם של ישראל, והעול יסור מעל צואר ישראל, והעול הוא סנחריב יושחת על ידי הצואר השמן זה חזקיהו. (היפך הטבע שהצואר נשחת מהעול).
- פסוק כ"ח – הנביא לועג לאשור שהוא ממהר לירושלים לכבשה. בא לעיר עֵיִת ולמגרון. במכמש מפקיד ריבוי הנשק, כי אומר בלבו בקלות אכבוש את ירושלים.
- פסוק כ"ט – אנשי אשור עברו מעבר הירדן. הם בטוחים בהצלחה עד שלא ילינו בשדה כדרך הלוחמים, אלא ילינו בתוך העיר גבע, אנשי הרמה חרדו, ואנשי גבעת שאול ברחו מפחד.
- פסוק ל' – שלחו למקום הנקרא בת גלים, שירימו קול להזהיר את העם שימהרו לברוח, בני ליש, הקשיבו לקול ותברחו מהר, וגם העדה העניה שבענתות כן.
- פסוק ל"א – עדת מדמנה (נדדה) זזה ממקומה לברוח. יושבי המקום הנקרא גְּבִים התאספו לברוח יחד.
- פסוק ל"ב – אשור מיהר ללכת כדי שיגיע בעוד יום לנוב ומשם יוכל לראות את ירושלים, ומנוב נופף בידו דרך צחוק על ירושלים לומר בקלות אכבשנה.

אבל לא יהיה כמו שאשור חושב, כי ד' יכרית את הענפים בכלי משחית, והיינו המלאך שיכה את אשור, וגבוהי הקומה אלו הגבורים יכרתו, והגבוהים אלו החשובים יהיו מושפלים.

פסוק ל"ג –

ויכרית בברזל, את הענפים המסובכים זה בזה, שיהרוג את חייליו של סנחריב, ועצי יער הלבנון יפלו ביד המלאך החזק.

פסוק ל"ד –

פרק י"א

הנביא אומר אל תתפלאו ממפלת אשור, כי יגיע זמן שיהיו פלאים גדולים יותר. כי יצא שבט מלכות משורש של ישי, והוא מלך המשיח, וענפיו יפרו משורש ישי.

פסוק א' –

ותשרה על משיח רוח ד', רוח של חכמה ובינה, רוח של עצה וגבורה, רוח של ידיעת ד' ויראתו.

פסוק ב' –

23		בס"ד
	במעט התבוננות יכיר מי הוא ירא ד' (ואמר לשון והריחו לפי שהריח הרגשה קלה), וכשישפוט בני אדם, לא יצטרך לראות המעשה בעיניו, ולא יצטרך לשמוע באזניו.	פסוק ג' –
	ישפוט משפט צדק לדלים, שהעשירים לא יוכלו לגזלם, ויוכיח ביושר שלא יפגעו בענוי הארץ, ויכה את רשעי הארץ במקל פיו, היינו שיקללם.	פסוק ד' –
	הצדק והאמונה יהיו לו לחוזק כאדם שחוגר חגורה על מתניו.	פסוק ה' –
	חיות לא יטרפו טרף, ולכן יוכלו לגור יחד זאב עם כבש, ונמר עם גדי, ועגל, ובהמה מפוטמת הנקראת מרי יגורו יחד עם אריה הנקרא כפיר. ונער קטן מנהיגם, ולא יזיקוהו.	פסוק ו' –
	ופרה ודוב יהיו יחד במרעה, ואריה לא יאכל עוד בשר, אלא תבן כמו הבקר.	פסוק ז' –
	תינוק יונק יתעסק לשמוח בזה שיושיט ידו על חור הנחש הנקרא פתן שהוא נחש רע, ועל הבקע שהצפעוני יושב שם, מי שנגמל משדי אמו ירים ידו להושיטה לשם ולא יפחד.	פסוק ח' –
	הנחשים הרעים כבר לא יעשו רע ולא יזיקו. הטובה הזאת תהיה לפי שהארץ תהיה מלאה בדעה את ד', כמו המים שמכסים את המקום הנקרא ים.	פסוק ט' –
	ביום קיבוץ הגלויות, משיח שיוצא משורש ישי יְדָמָה למי שמרים מקל גבוה שנקרא נס, וכל החיילים מתאספים אליו, כך כולם ימשכו אחרי המשיח, ויעשו מה שיצוּם. בדרך כלל מלך שפּוּחַד יושב במנוחה, אבל אצל מלך המשיח תהיה לו המנוחה לכבוד, כי כולם יכנעו תחתיו.	פסוק י' –
	ד' קנה את ישראל ממצרים מבית עבדים, ובימי המשיח יקנה שוב את אלו שנשארו בחיים בגלות, ומונה את כל העמים שְׁלָשָׁם גלו.	פסוק י"א –
	יעורר בלב העמים שישלחו את ישראל מהגלות, ובזה יאסוף את הנדחים מישראל, ואת אלו מיהודה שהתפזרו בארבע כנפות הארץ.	פסוק י"ב –
	אפרים לא יקנאו ביהודה על שמלך המשיח מיהודה, ולא יהיו צוררים עוד ליהודה. משיח בן יוסף ומשיח בן דוד לא יקנאו זה בזה.	פסוק י"ג –
	אפרים ויהודה יבאו מהר לפלשתים היושב בצד מערב של א"י, ויבזזו את אלו שגרים במזרח ארץ ישראל, וגם ישלחו ידם לבזוז את אדום ומואב, ובני עמון יסורו לשמוע אליהם.	פסוק י"ד –
	וד' יכרית את מי נהר מצרים זה הנילוס, וכן בחוזק רוחו יכה את נהר פרת ויעשם לשבעה נחלים, ובין נחל לנחל יהיה שביל, כדי שהשבים מהגלות יוכלו ללכת ביבשה.	פסוק ט"ז –
	וכמו שבעלות ישראל ממצרים היה שביל ודרך בים סוף, כן יהיה לישראל הנשארים מהגולה שביל ודרך בים סוף ובפרת.	פסוק ט"ז –

פרק י"ב

ואמרת בזמן הגאולה, מודה אני לך ד' שכעסת עלי והגלית אותי ועל ידי זה נתכפרו עונותי, ועכשיו שנתכפרו עונותי, ישוב כעסך מעלי ותנחמני על ידי שתביא עלי טובה.

– פסוק א'

- פסוק ב' – מכיון שהא-ל המושיע אתי, אני שוכן לבטח ואינני מפחד, כי ד' הושיעני בכדי להראותני את חזקו, וכדי שאזמר בשבחו.
- פסוק ג' – כמו אדם ששואב מים ממעין נובע, שואב בששון ואינו מפחד שמא יכלו המים. כך תשאבו בששון את הישועה ממעין הישועה של ד' ולא תדאגו שתגמר.
- פסוק ד' – בזמן הגאולה תזרזו אחד את רעהו, הודו לד' ותקראו בשמו, תודיעו לעמים את מעשיו המופלאים, לפרסם הנס, הזכירו את שבחי ד', כי הוא חזק, ולכן ראוי לשבחו.
- פסוק ה' – זמרו לד', לפי שעשה דבר שראוי להתגאות בו. והגאות הזאת מפורסמת בכל הארץ.
- פסוק ו' – תרימי קולך בשירה העדה היושבת בציון, כי על ידי הנפלאות שיעשה בקרבך קדוש ישראל, נתגדל שמו.

פרק י"ג

- פסוק א' – נבואה שהתנבא ישעיהו בן אמוץ על בבל. (ונקראת משא, לפי שנישאת בפי הנביא).

26	בס"ד	
על הר גבוה הרימו מקל שיהא נראה למרחוק, ותרימו קול וקראו לאנשי פרס ומדי, ותניפו את ידכם לרמוז להם שימהרו לבא לפתחי בעלי העושר (שבדרך כלל הם נדיבי לב) של בבל.	פסוק ב'	-
אומר ד' הערתי בלב פרס ומדי שזימנתי לדבר זה, שיבאו לקיים בבבל את כעסי, וישמחו בגאותי שאראה את ידי על בבל.	פסוק ג'	-
קול רעש נשמע בהרים, קול של עם רב, והם פרס ומדי, קול רעש של מלכויות עמים שמתאספים לבא לבבל, והם יצליחו במלחמה כאילו שד' צוה לספור את אנשי צבא המלחמה עם תכסיסי המלחמה.	פסוק ד'	-
הם באים מארץ רחוקה. ולהפלגת הענין אומר, מקצה השמים. ד' מגיע עם כלי כעסו והם פרס ומדי, להשחית את כל ארץ בבל.	פסוק ה'	-
הנביא אומר לבבל תעשו יללה, כי יום הפורענות שד' הכין לכם ולא במקרה, קרוב להגיע, המכה תהיה קשה לפי שהשוד מגיע מאת ד' שהוא בעל יכולת.	פסוק ו'	-
לכן יהיו ידי אנשי בבל רפויים מר'ב פחד, וכל לב אנשיהם ימס.	פסוק ז'	-
והם יהיו מבוהלים ומפחדים, ויאחזו אותם יסורים, כדרך יסורי אשה העומדת לילד, בני בבל יתמהו על אנשי הצבא שפניהם יהיו צהובים כלהבת אש.	פסוק ח'	-
אותו יום יהיה יום אכזרי, עם כעס, לעשות את ארץ בבל לשממה, ואת האנשים ישמיד ד' ממנה.	פסוק ט'	-
תהיה צרה גדולה כל כך, עד שיתדמה להם כאילו הכוכבים ומזלותיהם אינם מזריחים אורם. נדמה להם כאילו השמש חשך בצאתו, והירח אינו מזהיר את אורו.	פסוק י'	-
אזכור לארץ בבל את הרעה שעשו לישראל ואת כל עוונותיהם, ואבטל את גאות הרשעים.	פסוק י"א	-
אעשה אז את בן האדם חשוב ויקר, יותר מזהב הנקרא פז, כי האויב לא ירצה לקחת פז כדי לא להרוג בני אדם, וכפל הדבר ואדם יהיה יקר מזהב טוב הבא מארץ אופיר.	פסוק י"ב	-
בגלל הרעה שאביא על בבל, אחריד את צבא השמים, ויושבי הארץ יחרדו ממפלת בבל ביום כעס ד'.	פסוק י"ג	-
כצבי שהוא מודח ממקומו על ידי רודפים, כן אנשים זרים שנמצאים בבל יצאו במהרה מבבל וישבו אל מקומם, ולא ישובו עוד לבבל, כמו צאן שנידח מהעדר ואין מי שיקבצם.	פסוק י"ד	-
כי אם ישארו בבל ידקרו בחרב, וע"פ שאינם מבני העיר, ורק נוספו על אנשי בבל.	פסוק ט"ו	-
הילדים הקטנים שלהם יבוקעו לעיניהם, ולא יוכלו למחות, יבזזו את בתיהם, ויאנסו את נשיהם.	פסוק ט"ז	-
אומר השי"ת, הנני מעיר בלב מדי שהוא אכזרי ביותר שיבוא לבבל, והם לא מחשיבים כסף ולא זהב, לקחת פדיון נפש.	פסוק י"ז	-
הקשתות של אנשי פרס ומדי תבקענה את נערי בבל על ידי החיצים, ולא ירחמו על ילדים קטנים.	פסוק י"ח	-
בבל, שהיתה יופי הממלכות והיתה תפארת וגאוותה של אנשי כשדים, עתה תהיה הפוכה כסדום ועמורה.	פסוק י"ט	-

לא תהיה מיושבת לעולם, ולא ישכנו בה בני אדם עד סוף כל הדורות, ואף הערבי שרגיל לשכון באהל על פני השדה, לא יטה שם אהלו, והרועים לא ירביצו שם בהמותיהם, לגודל השממה.

פסוק כ' –

ירבצו שם חיות שרגילות להיות במקום שממה, ציים, ובבתיים יהיו אוחים ובנות יענה, ושדים ירקדו שם.

פסוק כ"א –

ובארמנותיהם ירימו קול חיות הנקראות איים (חתולים), והנחש הנקרא תנים, ישכון בהיכלות שהיו מתענגים בהם. זמן הפורענות קרוב לבא על בבל, וימי השלוה לא ימשכו זמן רב.

פסוק כ"ב –

פרק י"ד

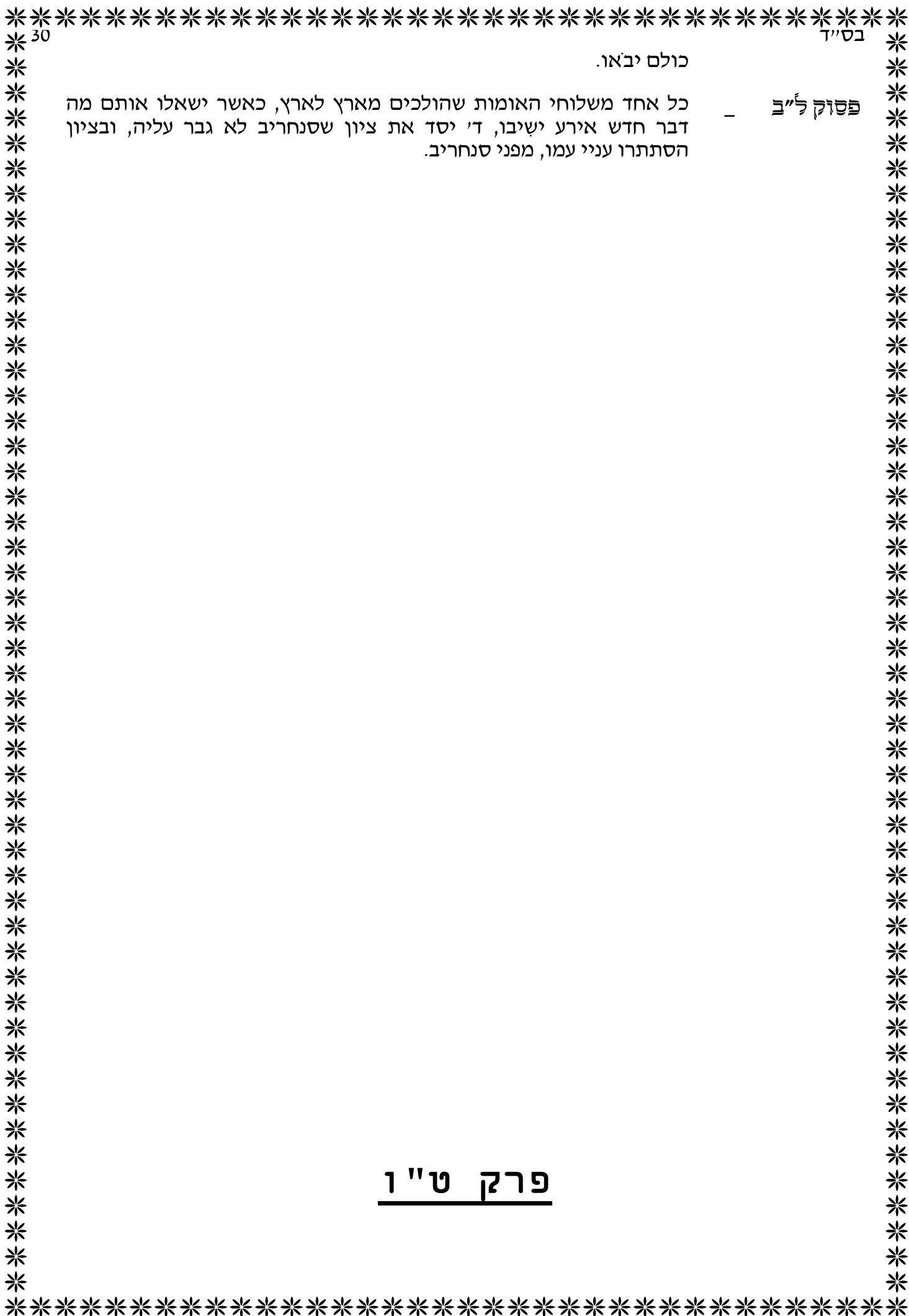
בגלל שד' ירחם על יעקב, לכן תתקרב הפורענות של בבל, כי בחורבן בבל תהיה ישועה לישראל, וד' יבחר פעם נוספת בכל ישראל בימי המשיח ותהיה גאולה שלמה, ואז יתן ד' מנוחה לעמו ישראל על אדמתם, ויתחברו גרים

פסוק א' –

ויתווספו על בית ישראל.

- פסוק ב' – העמים יקחו את ישראל שגלו לארצם, ויביאו אותם אל מקומם לארץ ישראל, ובני ישראל כאשר יהיו בארצם ינחלו מהגויים להיות להם עבדים ושפחות, וישראל יִשְׁבוּ את הגוים שבעבר שבו אותם, וימשלו באלו שלחצו אותם.
- פסוק ג' – עכשיו חוזר לדבר על מפלת בבל. ביום מפלת בבל, יתן ד' מנוחה לישראל מִמָּה שהיה עד עכשיו בעצב, וממה שהיה עד עכשיו בחרדה, ומן העבודה הקשה שהעבידם מלך בבל.
- פסוק ד' – ואז תרים קול לומר המשל הזה על מלך בבל, איך קרה הדבר הזה שמי לחץ אותנו בטל מן העולם איך בטלה המדה המוזהבת, בעלת העשירות.
- פסוק ה' – ד' שבר את בבל שהיו מכים באומות כמו מקל, מקל של המושלים.
- פסוק ו' – בבל היתה מכה את העמים בכעס, היה מִכָּה מִכָּה שלא תסור מהמכה, בגלל שמשל על הגוים בכעס, לכן יהיה עכשיו נרדף בלי מוֹנֶעַ, כלומר ירדפו אותו עד שיכלה.
- פסוק ז' – כשנבוכדנאצר נפל באה מנוחה ושקט לכל הארץ, וכל האנשים פתחו פיהם לשיר.
- פסוק ח' – שרי ושליטי האומות הנמשלים לעצי ברז וברזי הלבנון ישמחו ויגידו מאז שאתה נבוכדנאצר מת, לא יעלה עלינו עוד הכוֹרֶת.
- פסוק ט' – האנשים שנמצאים בשאול (בקבר, בגהינם) חרדו ופחדו כאשר נבוכדנאצר בא לשם, השאול עורר את כל המתים הנקראים רפאים, (כי הם רפויים וחלשים על ידי המיתה), את השרים המנהיגים את העם (כמו העתודים ההולכים בראש העדר) יעורר השאול, ואת כל מלכי הגוים שבשאול יקים מכסאותיהם.
- פסוק י' – כולם ירימו קול ויאמרו לך, גם אתה עברת את מכאובי המיתה ואת יסורי הגהינם כמונו.
- פסוק י"א – הגאווה שהתגאית בחייך ירדה אל השאול, קול רעש הנבלים וכלי הנגינה שנשמע בביתך ירד אל השאול, המשכב שהציעו לך לשכב יהיה רִמָּה, והכיסוי שיכסה אותך יהיו תולעים.
- פסוק י"ב – איך אתה שהיית ברום המעלה נפלת למטה, הרי היית דומה לכוכב המאיר מאד בשחר נִכְרָתָּ ליפול עד לארץ, אתה שהיית מפיל גורלות על האומות את מי לכבוש.
- פסוק י"ג – חשבת בלבבך אעלה במעלה (לשמים) למשול על כולם, מעל כוכבי השמים אשים את כסאי, ואשב בהר ציון אשר שם מתועדים ישראל והשכינה, ציון שעומדת בצפון ירושלים.
- פסוק י"ד – אעלה על גבהי העננים, אהיה דומה לד' העליון שהוא מופרד מבני אדם.
- פסוק ט"ו – אך לא יהיה כך, אלא תוֹרֵד לשאול, לתחתית הבור.

29	בס"ד	
הרואים אותך בשאול יסתכלו בכוונת הלב, ויאמרו, היתכן שזה האיש שהיה מרעיד בחייו את הארץ, ומחריד כל הממלכות.	פסוק ט"ז	-
שם המקומות המיושבים שממה כמדבר, וגם את הערים של עצמו הרס בכעסו, לא התיר האסורים ללכת הביתה.	פסוק י"ז	-
כל אחד ממלכי הגוים ישכב בכבוד בקברו.	פסוק י"ח	-
אבל אותך נבוכדנצאר יזרקו מקברך כענף מתועב, בלבוש מלוכלך כמו לבוש הרוגים שנדקרו בחרב, שמרוב הלכלוך יורדים במלבושים כאלו לעומק הבור שיש שם אבנים, וכך יגררו את פגרו.	פסוק י"ט	-
לא תהיה כאחד ממלכי הגוים לשכב בכבוד בקבר, בגלל שהשחת ארצך, והרגת את עמך, לכן פחד בנך למלוך עד שיוציאוך מקברך לעין כל, לא לזמן רב יגידו שאלו מזרע נבוכדנצאר, כי יכרתו.	פסוק כ'	-
האומות יאמרו זה לזה הכינו לבניו מקום לטבוח אותם, כדי שלא יקומו לרשת הארץ, וכאשר יכרת הוא וזרעו יתמלאו פני התבל בערים, כי לא יהיה עוד מי שיהרוס אותן.	פסוק כ"א	-
אומר ד', אקום להפרע מבבל, אכרית מבבל זכרו שלא ישאר אף אחד מקרוביו, לא בן ולא נכד.	פסוק כ"ב	-
ואשים את בבל לירושה לקיפודים הנמצאים במקומות שוממים, ויהיו שם אגמי מים כדרך שיש במקומות חרבים, ואטאטא אותם במטאטא של השמדה, לא ישאר להם כלום.	פסוק כ"ג	-
ד' נשבע, כמו שמה שחשבתי על אשור היה להם, כן מה שחשבתי על בבל יתקיים בהם.	פסוק כ"ד	-
מחשבתי היתה לשבור את אשור בארצי כי נפל סביב ירושלים, אז יסור מישראל העול ששמו על ישראל, והמשא שהעמיס אשור על כתפו של ישראל יסור ממנו.	פסוק כ"ה	-
העצה היעוצה והיד הנטויה תהיה על בבל בשעתה ועל אשור בשעתו.	פסוק כ"ז	-
הלא ד' יעץ את העצה, ומי יוכל לבטלה, וידו של ד' נטויה להכותם, ומי יוכל להשיב אותה.	פסוק כ"ז	-
עתה בא לדבר על פלשתים, ונבואה זו אמר בשנת מות המלך אחז.	פסוק כ"ח	-
המלכים שמלכו עד אחז היו מכים בפלשתים ובימיו נחלשה המלכות. ועל כך אומר הנביא, אל תשמחי כל ארץ פלשתים שנשבר המקל שהיה מכה בך, כי משורש הנחש היינו המלכים שקדמו יצא נחש הנקרא צפע הוא חזקיהו המלך, והפרי שיגדל יהיה נחש רע שְׁחָךְ מהר כמו עוף מעופף.	פסוק כ"ט	-
הגדולים והחשובים שבישראל שעתה הם דלים, יהיו רועים במרעה שמן בימי חזקיהו, ושאר העם ישכון לבטח, את עיקר פלשת אמית ברעב, ומי שישאר יהרגו חזקיהו בחרב.	פסוק ל'	-
פלשת תיללי על כי נחרב השער, וזעקי מרה על השממה שבעיר, כל פלשת נמסה ונחרבה, מארץ ישראל היושבת בצפון מזרח של פלשת תבא פורענות קשה כענן, ובמועד שקבעו להלחם אף חייל מחיילי חזקיהו לא יבא בודד, כי	פסוק ל"א	-

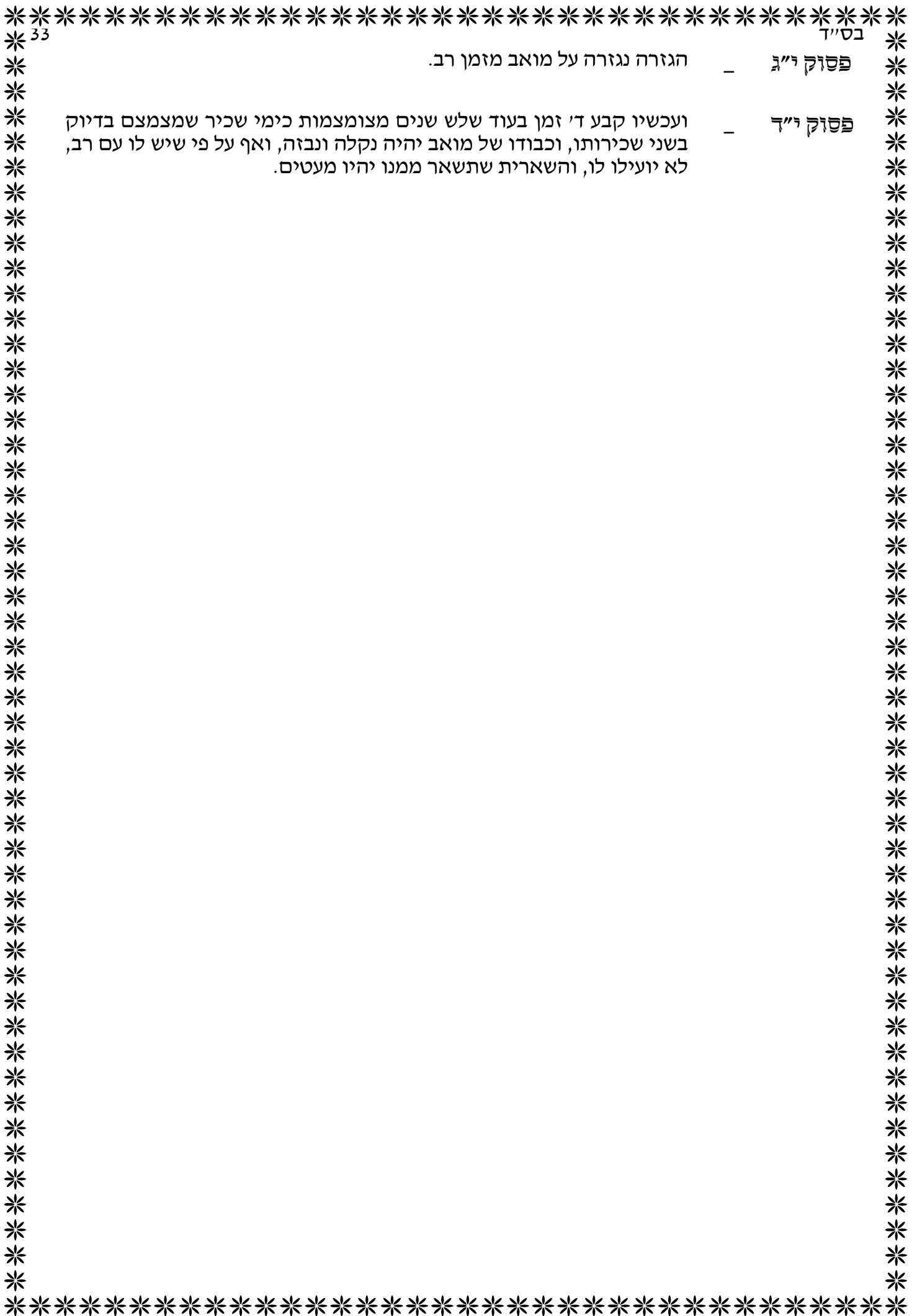

כולם יבאו.

פסוק ל"ב – כל אחד משלוחי האומות שהולכים מארץ לארץ, כאשר ישאלו אותם מה דבר חדש אירע ישיבו, ד' יסד את ציון שסנחריב לא גבר עליה, ובציון הסתתרו עניי עמו, מפני סנחריב.

- פסוק א' – נבואה שמתנבא על מואב. בלילה בעת השינה בא השודד ושדד את העיר עַר שבמואב, וכן את העיר קיר שבמואב, וגם את העם נכרת (נדמה).
- פסוק ב' – מואב עלה לבית העבודה זרה, ואנשי דיבון עלו על הבמות לבכות, שהעבודה זרה תרחם עליהם, מואב מיללת על חורבן הערים נבו ומידבא, ומורטים מצער שערות ראשם, ותולשים שער זקנם.
- פסוק ג' – בחוץ בפרסום חגרו שקים מחמת אבל וצער, ועל הגגות וברחובות מיילים, ומשמיעים קול נהימה בבכי.
- פסוק ד' – עדת חשבון ואלעלה מערי מואב זעקה, וקול הזעקה נשמעה עד יהץ, ובגלל זעקת העם, גם החיילים המזוינים של מואב הריעו תרועת שבר על עצמם.
- פסוק ה' – כל אחד מאנשי מואב אומר, אני זועק במרירות לבי ולא זעקה חיצונית, וכך אומרים, מואב שהיתה מדינה חשובה, כעגל שלישי לבטן שהוא מאד חשוב ומשובח, ועתה ברחו כולם עד צַעַר, כאשר יברחו דרך הר לוחית יבכו, וכאשר יעברו במורד חורונים יעוררו זעקת שבר.
- פסוק ו' – עיקר השבח של מואב שיש לה מרעה שמן ודשן. אומר הנביא, מי הנהר שנקרא נְמָרִים יתייבש, ויתיבש החציר ויכלה הדשא, ויראה כאילו לא היה שם ירק מעולם.
- פסוק ז' – בגלל המלחמה הכבדה, ישאו המואבים את ריבוי הממון שאספו ושגנוז אצלם, ויטמינום בתוך ענפי ערבה העומדים ליד הנחל, כדי להטמינם מעיני השודדים.
- פסוק ח' – בכל הגבול מסביב מואב תִּשְׁמַע קול זעקת מואב, ויללתם תשמע עד אגלים ובאר אלים, שהם בסוף גבול מואב.
- פסוק ט' – מי הנהר הנקרא דימון יהיו מלאים בדם הרוגים. שמו דימון מלשון דם, ואומר הקב"ה אוסיף עליו דם הרוגים, והפליטים ממואב, והנשארים על אדמת מואב יאכלום אריות וחיתו יער.

32	בס"ד	
מלכי מואב היו רגילים לשלוח מתנה כבשים שְׁמָנִים (כרים) למלכי ישראל עד שמת אחאב, והחלו מורדים בישראל. אומר הנביא, היה מן הראוי שתשלחו למלך יהודה שהוא מלך כשר להר של עדת ציון, ובזה היית מציל עצמך.	פסוק א'	-
ומכיון שלא עשיתם כן תהיו נודדים ממקומכם כעוף נודד מן הקן, וכאפרוחים המשולחים מן הקן והולכים מטולטלים נעים ונדים, כן תגלה אתה, השבאים יעבירו את בנות מואב לארנון גבול מאב, ושם יחלקום ביניהם וישלחום לגלות.	פסוק ב'	-
אומר הנביא למואב, היה לך להביא עצה, ולעשות משפט בעצמך, שהרי אברהם אביהם עשה הרבה לטובת לוט אביכם, היה לך לעשות צל כחשכת לילה להסתיר את ישראל שבורחים מהאויב דרך ארצך. בעת שהיו בתוקף הצרה כמו תוקף החום בצהרים היה לך להסתירם, היה אסור לך לגלות היכן מתחבאים ישראל הבורחים.	פסוק ג'	-
וחוזר ואומר במילים שונות, היה מן הראוי, שהנדחים מישראל יגורו בארצך, ותהיי להם למסתור מפני השודד, אם היית מסתירם היו יכולים לחזור לארצם, כי סנחריב המוצץ דמם כלה, השודד והרומס נגמר מן הארץ.	פסוק ד'	-
ועתה הכין ד' כסא המלוכה בירושלים בזכות החסד שעשה חזקיהו, והושיב אותו ישיבה מתקיימת, בבית מלכות דוד, וחזקיהו שופט משפט צדק לכל בא למשפט, וגם חוקר ודורש לעשות משפט לנגזלים, והוא מהיר וזריז לעשות צדק.	פסוק ה'	-
האומות אומרות שמענו גאות מואב, הוא גאה מאד, ומתקצף מחמת גאותו, ובודה דברים מלבו, לא אמיתיים.	פסוק ו'	-
הואיל והתגאה על כולם לא יהיה מי שיצטער בצרתו, וכל היללה תהיה פרטית שלו לבדו. על עקירת היסוד של העיר קיר חרשת, ישמיעו קול נהימה רק האנשים השבורים שבמואב, לא זולתם.	פסוק ז'	-
שדות התבואה (שדמות) של מואב נכרתו, ואת הגפנים של שבמה, שרי הגויים שברו את הענפים המשובחים, והם נִגְפוּ עד יעזר, ומואב תעו מדרך הישר לברוח למדבר, התפשטות ענפיה למרחוק עד מעבר לים, כלומר הגולים יגלו עד למרחוק.	פסוק ח'	-
מואב אומרת, אותו סוג בכי שבכיתי על יעזר, כך אבכה על אבדן גפן שבמה, את חשבון ואלעלה ארוה אתכם בדמעות עיני, על תלישת פירות הקיץ ועל קציר תבואה השדה, חֲנִתָּה פתאום קבוצת שודדים שצעקו קול הידד לתלוש ולקצור.	פסוק ט'	-
מעתה נגמרה שמחת המקומות שיש בהם שדות וכרמים (כרמל) כי לא יגדל שם כלום, לא ישמע שם קול רנה ותרועה של שמחה. מי שרגיל לדרוך ענבים להמשיך יין ביקבים יתבטל, כי האויב ישחית הכל, ואבטל את הקול שרגילים דורכי הענבים לזרז זה את זה בקול הידד.	פסוק י'	-
בגלל גודל חורבן מואב בני מעי הומים ככנור.	פסוק י"א	-
כאשר יראה מואב שהוא עיף לעמוד על מקום גבוה (במה) להלחם מול האויב, יבא לבית העבודה זרה להתפלל שתעזור לו, ועם כל זה לא יוכל להתחזק, כי העבודה זרה לא תעזור לו.	פסוק י"ב	-

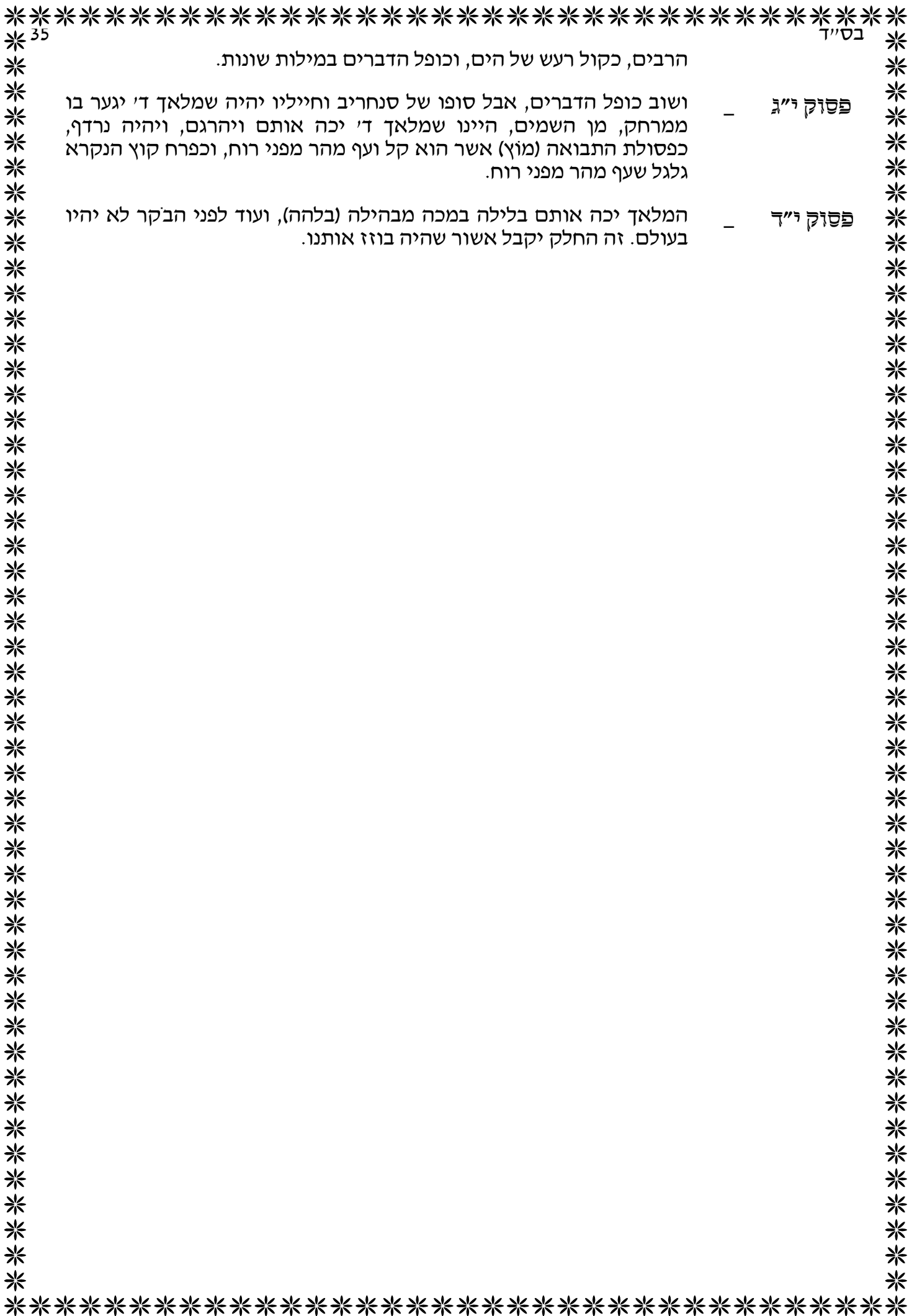

פסוק י"ג – הגזרה נגזרה על מואב מזמן רב.

פסוק י"ד – ועכשיו קבע ד' זמן בעוד שלש שנים מצומצמות כימי שכיר שמצמצם בדיוק בשני שכירותו, וכבודו של מואב יהיה נקלה ונבזה, ואף על פי שיש לו עם רב, לא יועילו לו, והשארית שתשאר ממנו יהיו מעטים.

פרק י"ז

- פסוק א' – דבר נבואה על דמשק. יהיה סָר מלהיות עיר, ותהיה מלאה בערימות עפר (מעז) ממפולת הבתים.
- פסוק ב' – הערים הסמוכות לערוער כבר עזובות, כי גלו מהם הראובני והגדי, והם נתונות לעדרי הצאן לרבוץ שם, והם שוממים ולכן אין מי שיפחיד אותם ויגרש אותם.
- פסוק ג' – יתבטלו כל ערי המבצר של עשרת השבטים שנקראו בשם אפרים, ותתבטל מלכות מדמשק. (הנביא מזכיר את אפרים יחד עם דמשק, לפי שחברו יחד פקח מלך ישראל עם רצין מלך ארם), הפליטה שתישאר מארם (עיר המלוכה של דמשק), יֵעָנִי מהעושר כמו בני ישראל.
- פסוק ד' – ובזמן שגלו עשרת השבטים יהיו דלים ועניים מעֲשֶׂרם, כי ילקח מהם, ושומן בשרם יהיה כחוש.
- פסוק ה' – כמו מי שקוצר בידו אחת אוסף שבלי הקמה, ובידו השניה קוצר, כן יעשה האויב לישראל, יאספם ואחר כך יכָלֵם. וגם מי שיברח, לא ימלט מיד האויב, כי יתפוס אותם אחד אחד, כמו המלקט שבליים בעמק הסמוך לירושלים, הנקרא עמק רפאים, שהוא מקום שצומחת שם מעט תבואה, ולוקטים אחת מכאן ואחת מכאן.
- פסוק ו' – חזקיה וסיעתו שהיו בירושלים ישארו, והם מעט כמו הענבים הקטנים הנשארים בגפן. וכמו מי שכורת זיתים שנשארים שנים ושלושה גרגרים בענף העליון הנקרא אָמִיר, שלרב הקושי לכתתם משאירים אותם על העץ. ולפעמים ישארו ארבעה או חמשה בענפים שהיו בעלי פרי, כן רק מעט ישארו שלא יכבשם סנחריב.
- פסוק ז' – ובאותו זמן יפנה האדם אל ד' שעשה אותו ויבטח בו, ועיניו תסתכלנה אל ד' שהוא קדוש ישראל.
- פסוק ח' – ולא יפנה עוד אל המזבחות העשויים לעבודה זרה, שעשה אותם בידיו, ולא יסתכל אל העבודה זרה שעשו אצבעותיו, וגם לא אל אילן הנעבד הנקרא אֲשֶׁרָה, ולא אל הצורות העשויות לַחֲמָה הנקראים חמנים.
- פסוק ט' – ערי המבצר תהיינה עזובות מבני אדם כמו יער שעזוב מבני אדם, וכמו ענף עליון באילן, שלרוב גבהו עזוב מבני אדם, וכמו רבים מהכנענים שעזבו את ארצם כאשר עמדו בני ישראל ליכנס לארץ, ותהיה שוממה.
- פסוק י' – בגלל ששכחת את אלקים המושיע, ואת ד' שהוא חזקך לא זכרת, בגלל שמתחלה היית נוטעת נטיעות מתוקים, ועתה נטעת נטיעה זרה לא ממין גפן, כלומר עזבת עבודת ד' ועבדת עבודה זרה.
- פסוק י"א – לכן בתחלה היית מצליחה, ביום הנטיעה גדלת עד למעלה, ולמחרת בבקר כבר יצאו פרחי זרע, אבל עכשיו הענף ינדוד ממך, ביום בא עליך כאב חזק, כלומר האויב יבא ויכלה הכל מבלי להשאיר כלום.
- פסוק י"ב – הנביא מתאונן על שסנחריב יעשה בלבול, וההמיה והרעש של חיילי סנחריב

הרבים, כקול רעש של הים, וכופל הדברים במילות שונות.

פסוק י"ג – ושוב כופל הדברים, אבל סופו של סנחריב וחייליו יהיה שמלאך ד' יגער בו ממרחק, מן השמים, היינו שמלאך ד' יכה אותם ויהרגם, ויהיה נרדף, כפסולת התבואה (מוץ) אשר הוא קל ועף מהר מפני רוח, וכפרח קוץ הנקרא גלגל שעף מהר מפני רוח.

פסוק י"ד – המלאך יכה אותם בלילה במכה מבהילה (בלהה), ועוד לפני הבקר לא יהיו בעולם. זה החלק יקבל אשור שהיה בוזז אותנו.

פרק י"ח

- פסוק א' – ארץ שהיה בד הרבה צל (צֶלְצֵל) מחבלי הספינות הפרושות ככנפי עופות, הארץ שנמצאת מעבר לנהר כוש.
- פסוק ב' – הארץ שהיתה שולחת שלוחים באניות העשויות מעצי גומא שהם שטים בקלות על פני המים, בימי המשיח ישלחו שליחים לברר אם אמת הדבר שישראל חזרו לארצם, וכך אומר לשלוחיו, לכו במהירות אל עם שמאז היו נמשכים בידי האומות, ותוך כדי משיכה מרטו את שער ראשם וזקנם, אל עם שנראה בהם מעשים נוראים, מהיום שנהיה לעם, ובכל זמן גלותם היו מקוים וחוזרים ומקוים לד', אף על פי שהיה נדרס ברגלי הכשדים, והגוים היו בוזזים את שלל ארצם.
- פסוק ג' – אומר הנביא, מה יש לכם לשלוח שלוחים אם האמת כן, הלא כל יושבי תבל יראו בעיניהם שיבת ישראל לארצם, כאילו שיש (נס) מקל גבוה על ההרים, ובאזניהם ישמעו קול השופר. בשוב ישראל לארצו.
- פסוק ד' – אומר הנביא, ד' אמר אלי, כאשר יגאלו ישראל אהיה כביכול במנוחה, ואסתכל על בית המקדש להיטיב עֲמוֹ, כמו חוס ברור לאחר המטר שהוא מיטיב עם האדמה שתצמח היטב, וכמו ענן שמוריד טל על הקוצרים בזמן הקציר, ומקרר אותם מעט מהחום הכבד.
- פסוק ה' – לפני ב'א זמן הקציר, כאשר הפרח יגמר ויהיה קרוב לבישולו, וכמו בוסר שלאט לאט מתבשל, עד שבסוף הוא בשל לגמרי, ואז הכורת כורת את הגפנים הרכים (זלזלים), וגם הענפים הגדולים הוא מסיר, כן גוג ומגוג כאשר יהיו קרובים להצלחתם עד שיכבשו את ירושלים ויגלו חלק מאנשי העיר, ילחם ד' עֲמָם ויהרגם.
- פסוק ו' – כל חיילי גוג ומגוג יהיו נעזבים לעופות הארץ בקיץ, ובחורף לבהמות הארץ, ויאכלו בשרם וישתו דמם.
- פסוק ז' – בעת ההיא יביאו הגוים את עם ישראל חזרה לציון ששוכן שם ד' צִבְקוֹת. ומתאר את עם ישראל, כגוי שהיה נמשך בידי הגוים ומרטו שער ראשם וזקנם, והוא עם שבגלות קיוה לד' וחזר וקיוה על אף שהכשדים רמסו אותו.

פרק י"ט

- פסוק א' – נבואה על מצרים, ד' ממחר לבא למצרים להפרע מהם כאילו הוא רוכב על ענן קל, וינועו (ויזוזו) בחרדה האלילים של מצרים מפני ד', והלב של המצריים יִמָּס בתוך גופם.
- פסוק ב' – מלבד האויבים שיבואו עליהם, עוד יביא ד' בלבול ביניהם, ונלחמו אחד עם השני, ועיר עם עיר תלחם, וכן ממלכה עם ממלכה. (לפי שהיו שם הרבה ממלכות).
- פסוק ג' – יתרוקן רוח השכל שבתוך מצרים, וד' ישחית את עצתם, שלא תהא להם עצה של חכמה, ואז כאשר יראו שכלתה עליהם הרעה, ילכו לדרוש בכישוף הנקרא אֲטִים, לפי שנעשה לאט, וכן אל האובות והידעונים.
- פסוק ד' – ואמסור (ואסגיר) את מצרים ביד אדון קשה, הוא מלך אשור.
- פסוק ה' – מי הים יסורו ממקומם, ולא יוכלו להביא תבואה ומזון באניות בדרך הים, ונהר הנילוס יתייבש ולא ישקה את שדותיהם, ויגוועו ברעב.
- פסוק ו' – נהרות מצרים יעזבו את מימיהם, והמים שנמצאים ביאורים שהם לחוזק למצרים יורמו ממקומם ויתייבשו, מיני דשאים הנקראים קנה וסוף שגדלים ליד הנהר יכרתו.
- פסוק ז' – העשבים שנשרשים ונאחזים על שפת היאור, ושאר הזרעים הנזרעים בידי אדם, על שפת היאור, יתייבשו ויכתשו, ולא יהיו בעולם.
- פסוק ח' – הדייגים שרגילים לצוד דגים יהיו באיננות (בצער), לפי שהמים יתייבשו לא יהיו דגים, כל הרגילים להשליך ליאור כלים שצדים בהם דגים, חכה והוא כעין מחט כפוף, מכמורת זו רשת, נכרתו.
- פסוק ט' – אלו שמסרקים את הפשתן ואורגי רשתות העשויים חורים יתביישו, כי לא יהיה צורך במלאכתם.
- פסוק י' – דרך צידי דגים, כאשר מי הנהר מתפשטים ויוצאים משפת הנהר, לבנות מקום שם יתקבצו המים וינוחו שם, ושם יוכלו לצוד דגים, קוראים לזה סכר מלשון סתימה, אגמי נפש – אגמים בהם המים נאספו ונחים שם, וכאשר היאור יתייבש יכתתו ישברו היסודות של מקומות אלו.
- פסוק י"א – החכמה הסתלקה משרי צוען ונשארו שוטים, החכמים שבין יועצי פרעה ייעצו לפרעה עצה כסילית, כי לא הועילו כלום בעצתם, בעֲבָר היו מתפארים לומר לפרעה אני חכם והחכמה מוחזקת לי מאבותי שגם הם היו חכמים, אני בן מלכי קדם, שהיו בקיאים בחכמת הכישוף ושמות טומאה.

38	בס"ד	
הנביא לועג לפרעה ואומר לו איה הם פה חכמך שיגידו לך עכשיו במה תוכל להנצל, יתחכמו לדעת מה העצה שיעץ עליכם ד', וכיצד להנצל מעצתו.	פסוק י"ב	-
שרי צוען נעשו שוטים, ושרי נוף התפתו בעצת החכמים שיעצו עצות טפשיות, השרים התעו מהשכל הישר (אמרו להם שינצחו במלחמה) את העם היושב במצרים שהוא ראש וחשוב שבממלכה.	פסוק י"ג	-
וזה בא להם מאת ד' שבלבל דעתם ברוח של עקמומיות, היועצים והשרים התעו משכל הישר את מצרים בכל הנהגתם, כמו שכור שדעתו מבולבלת. (והגדיר את השכרות עד שמקיא מאכלו).	פסוק י"ד	-
ולא תהיה שום תועלת והצלחה במה שיעשו הן החשובים (ראש), הן הפחותים (זנב), (המשוללים לכפה, ענף גדול הם חשובים, לאגמון, עשב קטן ורך, הם הפחותים).	פסוק ט"ו	-
באותו יום של מפתם יהיו המצרים חלושי כח ומוגי לב כנשים, וירעדו ויפחדו ממה שד' מניף ידו עליהם להכותם.	פסוק ט"ז	-
השכינה השורה על אדמת יהודה תהיה למצרים לשברון רוח ופחד בלב, וכאשר יזכירו למצרים את השכינה, תפול עליהם אימה, בעבר כאשר כבש אותה סנחריב, חשב מצרים שהדבר בא במקרה, אבל כאשר יראה מפלת סנחריב ע"י המלאך, יבין שהכל בא בעצת ד'.	פסוק י"ז	-
וכאשר יראו מפלת סנחריב, יהיו חמש ערים במצרים שידברו לשון הקדש (שפת כנען) ויאמינו בד' ויקבלו אותו לאלקים וישבעו בשמו, ויעשו הסכם ביניהם, שאם עיר אחת תפסיק להאמין בד', יעמדו עליה ויהרסוה.	פסוק י"ח	-
ומצרים יבנו בתוך ארצם, מזבח של אבנים הרבה, ומצבת אבן אחת, להקריב עליהם קרבנות לד'.	פסוק י"ט	-
המזבח שבארץ מצרים יהיה לסימן ועדות שהם עובדים את ד'. וכאשר יצעקו לד', ישלח להם מושיע מכובד וחזק ויצילם מיד לוחציהם.	פסוק כ'	-
ויהיה ד' ניכר למצרים, וגם הם יתנו לבם לדעת את ד', והם יעבדוהו בזבח ומנחה, וכאשר ידרו נדרים לד' ישלמו נדרם.	פסוק כ"א	-
וכאשר יחטאו לד' יכה אותם, ומיד אחר הנגיפה ירפא אותם, לפי שיפרע מהם מעט מעט, כדי שלא יגיעו למצב שלא תהיה להם תקומה, וכאשר ישובו בתשובה יתרצה להם ויקבל תפלתם.	פסוק כ"ב	-
ובעת ההיא תהיה אחוה וידידות בין מצרים ובין אשור, ותהיה דרך סלולה וכבושה ממצרים לאשור, ויבאו אחד לשני, ומצרים יעבדו את ד' יחד עם אשור. אשור יכיר אותו יותר, כיון שמלאך ד' הכה אותם.	פסוק כ"ג	-
ביום ההוא יהיה ישראל שלישי באמונה בד' ביחד עם מצרים ואשור, ולכל השלשה תהיה ברכה יותר משאר אומות.	פסוק כ"ד	-
כל אחד מהשלשה ברכו ד'. ויאמר ברוך מצרים שנהיה עמי ששב להאמין בי, וברוך אשור שהבין שהמכה שהוכו בה לא במקרה היא אלא מעשי ידי ד', וברוך ישראל אשר מעולם הם נחלתי.	פסוק כ"ה	-

פרק כ'

- בשנה שבא תרתן לאשדוד בשליחות סרגון (סנחריב) מלך אשור, הצליח ללכוד את אשדוד. – פסוק א'
- ישעיהו הנביא היה מתאבל על גלות עשרת השבטים, ולכן היה לבוש שק על מתניו, אמר לו ד' שיתיר השק מעל מתניו, ויחלוץ מעליו מעל רגליו, ויעש כן ישעיהו. – פסוק ב'
- ד' אמר, שמה שישעיהו הלך שלש שנים ערום ויחף, זה אות למה שיקרה למצרים וכוש בסוף שלש שנים. – פסוק ג'
- וכך יהיה, מלך אשור יוליך את השבויים ממצרים ואת הגולים מכוש, נערים וזקנים ערומים ויחפים ומגולי ערוה. – פסוק ד'
- ישראל היו מביטים וממתינים לעזרת כוש, והיו מתפארים בבטחונם במצרים, וכאשר תגיע מפלתם, ישברו ויתביישו ישראל במה שקיוו לעזרת אלו. – פסוק ה'
- ארץ ישראל שהיא בגבול הים, יאמרו יושביה, זה מה שקרה לאומות שהיינו מביטים אליהם שיעזרנו, ונברח אליהם מפני מלך אשור, ואם הם נפלו ולא יכלו להציל עצמם, איך ננצל אנחנו בעזרתם. – פסוק ו'

פרק כ"א

- נבואה על בבל היושבת אחר המדבר בצד מערב של פרס ומדי, שהם באים להלחם עליה כרוח סופה שהוא מתהפך בארץ יבשה, ושם היא מעלה הרבה אבק, כך יעלה הרבה אבק, כאשר יעבור צבא רב להלחם עם בבל, האויב יגיע דרך המדבר אשר בו נחשים ועקרבים שמפחידים כל עובר בו.
- אומר הנביא, נבואה קשה נאמר לי על בבל. כל הרוצה לבגוד בבבל יבגוד, וכל הרוצה לשדוד ישדוד. עילם עלו למלחמה על בבל, מדי עשו מצור, כל האנחות שהיו משמיעים אלו שסבלו מבבל כאשר הטילה על כולם עול כבד, בב' מפלת בבל יתבטלו כל האנחות.
- בבל אומרת, בגלל גודל הצרה מלאים המתנים שלי ברעדה, כאבים אחזו אותי ככאבי יולדת, נתעקם גופי מהשמועה הרעה, ונבהלתי ממה שראיתי גודל האבדון.
- לבבי לא יודע מה לעושת מרוב צער, חרדה הבהילה והפחידה אותי, הלילה שהייתי חושקת ומתאוה לעשותו משתה ושמחה על שנצחתי את חיל פרס, שם ד' לי לליל חרדה, כי בלילה זה נהרג בלשצאר ונכבשה בבל ומלך בה דריוש.
- בעת שהיו מסדרים את השולחן למשתה אמרו זה לזה, יעמוד הצופה לראות אם חיל פרס ומדי מגיעים, ובעוד שהיו אוכלים ושותים אמרו זה לזה, קומו השרים ותמשחו המגן לרדת למלחמה.
- אומר הנביא כך אמר ד' אלי שיגידו זה לזה, העמד צופה שיגיד מה שרואה.
- ואז יראה הצופה רכב שרוכבים עליו זוג רוכבי סוס (שנקראים פרשים), ויראה גם אחד רוכב על חמור ואחד רוכב על גמל, והכוונה שיראה הרבה באים למלחמה.
- והצופה מכריז ואומר הנה באו פרס ומדי שדומים לאריה טורף, וכאשר ראה זאת הנביא במראה הנבואה, אמר לד', אני עומד בכל יום ומצפה מתי תחרב בבל על שעשו צרות לישראל, ואמר במשל כמו אדם שיושב ומשמר ואינו זז ממקומו, כן לא זזתי מלצפות כל הלילות.
- המתנתי לזה זמן רב, והנה עכשיו הגיע הדבר, שבא רכב מיוחד שרוכבים עליו זוג רוכבים (פרשים) והם פרס ומדי שבאו להחריב את בבל, והמלאך

פרק כ"ב

- פסוק א' – דבר נבואה על ירושלים שהיתה חשובה ועומדת בהר ושם היה מקום (חזיון) נבואה, ועתה בחטאיה הושפלה ונקראת "גיא" חזיון, מה קרה לך עכשיו שעלית על הגגות, כמה המון צרים באו אליך.
- פסוק ב' – עד עכשיו היתה מלאה בהמיה של אנשים, עיר מלאה בשמחה, מחמת הממשלה וריבוי העושר שהיה בה, ועכשיו מה קרה לך, הרוגים לא נהרגו בחרב, ולא נפלו במלחמה, אלא מתו ברעב, שהוא קשה מחרב.
- פסוק ג' – כל שריך עם המלך צדקיהו נדדו וברחו, ונתפסו ונאסרו על ידי יורי החיצים בקשת, את כל הנמצאים קשרו יחד, הם ברחו למקום, ושם מצאום האויבים ואסרו אותם.
- פסוק ד' – אומר הנביא למנחמים סורו ממני ואל תנחמוני, ואמרר את לב השומעים בריבוי הבכי, אל תדחקו בי להתנחם מעושק עדת עמי, כי היא גדולה מאד.
- פסוק ה' – מוכן אצל ד' יום שברון, יום רמיסה על ירושלים, האויב יהרוס קיר החומות, ויצעק עלו לירושלים וכבשוה.
- פסוק ו' – בני עולם ממדינת מדי באו לעזור לבבל, ונשאו נרתיקים מלאים בחיצים, ובאו עם רכב מיוחד לבני אדם עם פרשים שרוכבים על הרכב, ואנשי קיר גילו המגינים לקראת המלחמה.
- פסוק ז' – העמקים המובחרים מלאו ברכב של אנשי המלחה, ורוכבי המרכבות שמו פניהם לשערי ירושלים להלחם.
- פסוק ח' – האויב גלה את המסך שהיה מסוכך על יהודה הוא בית המקדש, ואומר הנביא ליהודה, כאשר ראית שהאויב בא הסתכלת לעבר בית יער הלבנון ששם החביא שלמה המלך נשק וחשבת שעם נשק זה תלחם, ולא חזרת בתשובה.
- פסוק ט' – ראיתם שנהיו הרבה סדקים בחומות ציון, וכך יוכל האויב לכבשה בקלות, ולכן אספתם מים ממי הבריכה התחתונה בשביל להכין טיט.

43		בס"ד
	וספרתם את בתי ירושלים, ולמי שהיה בית מיותר, הרסתם את הבית כדי לחזק חומת ציון באבני הבית.	פסוק י' -
	עשיתם חריץ שיתאספו מים בין שתי חומות העיר למי הברכה הישנה, כדי שיהיה לכם מים בעיר, כל ההכנות האלו עשיתם, ולא פניתם אל ד' שהוא יצר ושמר את ציון עד עכשיו, וד' שברא את ציון מזמן רב להיות לו משכן לא הסתכלתם אליו לשוב בתשובה.	פסוק י"א -
	וד' קרא ע"י הנביא לפני הגיע הפורענות שהעם יבכה ויספוד, ויתלשו שערות ראשיהם ולשוב מהעונות.	פסוק י"ב -
	אך לא שמעו בקול ד' אלא היו בששון ושמחה, שחטו בהמות ואכלו בשרם ושתו יין, ואמרו איש לרעהו בדרך צחוק, נאכל ונשתה כל זמן שאנו חיים, כי מחר נמות ביד האויב, ואם לא עכשיו אימת.	פסוק י"ג -
	אומר ד', נגלה הדבר באזני, ואני נשבע שהעון לא יכופר לכם בגלות עד שתמותו.	פסוק י"ד -
	כה אמר ד' לנביא, לך אל הממונה על אוצרות בית המלך אשר שמו שבנא.	פסוק ט"ו -
	שבנא זה חשב למסור את ירושלים בידי סנחריב, ולזה אומר לו הנביא בשם ד', מה יש לך חלק בעיר הזאת למסרה ביד סנחריב, וכי יש לך פה משפחה מחשובי העיר לעשות דבר כזה, אתה חושב שתחפור לך קבר כאחד מחשובי העיר, אתה מתנהג כמו אדם שחוצב קבר במקום גבוה ואינו פוחד שיורידו אותו משם, וכמי שחוקק בתוך סלע מקום לשכון שם, ובנמשל, אתה חושב שלעולם תשאר במעמדך ולא יהיה מי שיוכל להורידך ולכן אתה חושב למסור העיר ביד סנחריב.	פסוק ט"ז -
	דע לך כי לא יהיה כמו שחשבת, אלא ד' יטלטל אותך טלטלה חזקה, ויעיף אותך מהר לגלות כעוף פורח.	פסוק י"ז -
	תהיה מוקף ומסובב באויבים, כמו מצנפת שמסובבת הראש ותהיה מושלך בגלות למרחוק, כמו כדור שזורקין אותו במקום רחב שמתגלגל למרחוק, ובמקום שתגלה תמות, ובגלות תרכב על מרכבה שתחשיב אותה כמכובדת, ואילו כשהיית בבית אדוניך, היה זה לך לבזיון.	פסוק י"ח -
	אמר ד', אדחוף אותך מהמצב בו אתה נמצא, שלא יהיה לך עוד שלטון, ומהמעמד בו אתה נמצא יהרוס אותך.	פסוק י"ט -
	בזמן שתגלה אֶמְנָה במקומך את אליקים בן חלקיהו.	פסוק כ' -
	ואלביש אותו בכותונת שהוא מלבוש של כבוד, ואחגור אותו בחגורתך, שזה לאות שיהיה חזק ומזורז כמוך, ואת ממשלתך אמסור בידו, ויהיה למנהיג טוב ויועץ נאמר ליושבי ירושלים ולאנשי יהודה, לא כמוך שרצית למסור העיר לסנחריב.	פסוק כ"א -
	הנביא אומר שיקבל על עצמו עול המלכות, והכל יהא נעשה על פיו, ואמר זה בדרך משל, אתן לו מפתח בית דוד, וכשיפתח שערי הבית אין מי שיסגור, וכשיסגור אין מי שיפתח.	פסוק כ"ב -
	ולא יסור ממשלתו כמסמר שתקוע במקום חזק ומתקיים, וכל משפחת אביו יתכבדו בו, ואמר זה בביטוי, יהיה לכסא כבוד לבית אביו.	פסוק כ"ג -

כיון שהמשילו ליתד (מסמר), ויתד תולין בו דברים, כך כולם ישענו ויסמכו עליו, הצאצאים, אלו "הבנים" היוצאים מרחם אִמָּם והבנות, גם הכלים הקטנים, היינו גם הקטנים, יתכבדו בו, וגם הספלים הנקראים אגנות, וגם כלי הנגינה הנקראים נבלים, הכל יתכבדו בו.

יגיע יום, ושבנא שחשב שהוא כמו יתד (מסמר) תקוע במקום מתקיים, יסור, היינו שממשלתו תסתלק הימנו, וכאשר יפול היתד, ישבר ויכרת כל המשא שהיה תלוי בו, היינו שיושפלו משפחתו וכל האנשים שהיו מתכבדים בו, כי ד' דיבר ובידו לקיים.

פרק כ"ג

נבואה שנתנבא על צ'ר, האנשים שנוסעים באניות בים תרשיש להביא סחורה לצור, השמיעו קול יללה, כי צור נחרבה, צור נשדדה שאין בה בתים, ושוב אין אדם בא אליה, והשוד של צור נתגלה לאנשי האניות שבים תרשיש מאנשי ארץ כְּתִים, לפי שאנשי צור ברחו לצור.

האנשים שגָּרִים באיים שסביבות צור, שתקו והתעצבו על שהעיר שעשיתם בה סחורה נחרבה, וכן סוחרי צידון שהיו עוברים בספינות בים וממלאים את צור בסחורה, והיה להם ריוח גדול, התעצבו עכשיו שבטל מִסְחָרָם.

האנשים שגָּרִים באיים שסביבות צור, שתקו והתעצבו על שהעיר שעשיתם בה סחורה נחרבה, וכן סוחרי צידון שהיו עוברים בספינות בים וממלאים את צור בסחורה, והיה להם ריוח גדול, התעצבו עכשיו שבטל מִסְחָרָם.

צידון שבאת לעשות סחורה עם צור, עתה בחורבנה תתביישי, צור שהיתה חוזק לכל הערים היושבות לחוף הים המקיף את צור תקונני, נשארתי בלי בנים ובנות, כאילו שלא היו לי חבלי לידה, וכאילו לא ילדתי, וכאילו לא גִדַלְתִּי בחורים ובתולות.

כאשר מצרים תשמע את מפלת צור, תהיה בחיל ורעדה שלא יבֹא האויב עליה, ויהיו מלאים רעדה כמו אנשי צור בשמעם שהאויב בא.

אתם הסוחרים שבאתם לעשות סחורה בצור, עברו עכשיו לארץ תרשיש אשר גם היא יושבת לחוף הים ותתפרנסו בדוחק, אלו שיושבים באיים סביבות צור השמיעו קול יללה, כי לא תלכו לבֹא שמה עוד לעשות סחורה.

אמר על אנשי צור, אתם שהיתה לכם עיר שִׁמְחָה מרוב עושר וכבוד מיד עם תחלת בנינה לפני שנים מרובות, וכי חשבתם שיקָרָה לכם כִּזְאת שתצטרכו לברוח מפני האויב וללכת ברגליכם למרחקים.

אומר הנביא בתמיהה, מי היה היועץ על צור שהיתה מפוארת בעושר וכבוד וסוחריה מכובדים, להחריבה.

45	בס"ד	
משיב הנביא, דבר זה לא במקרה הוא, אלא ד' יעץ העצה ההיא להחריבה בגלל ריבוי גאוותה בעֲשָׁקָה, כדי שאחרים ילמדו מוסר.	פסוק ט'	-
עדת תרשיש שבאת לצור לעשות בה סחורה, צאי ממנה במהירות כמו נחל שוטף במהירות, שלא תפגע בך הרעה, לצור אין כבר חוזק לעמוד מול האויב להגן על עצמה וכ"ש על אחרים.	פסוק י'	-
ד' כביכול נטה ידו על הים לעכב את עוברי הים שלא יביאו עוד סחורה לצור, והעיר בלב הממלכות לבֹא במהירות לצור, כל זה בא בהשגחה פרטית מד' ולא במקרה. ד' צוה לאויב שיבֹא לצור להשמיד את כל החֵזֶק שלה.	פסוק י"א	-
ד' אמר, עדת ציון שנעשקת על ידי שודדי צֹר שעשקו הסחורה שהבאת לשם, אל תוסיפי לשמוח שיש לך מקום קרוב לעשות בו סחורה, קומי עדת צידון ועברי לארץ כתים (שלשם ברחו אנשי צור) ועשי שם סחורה, אך לא יהיה לך נחת רוח לפי שלא יהיה מספיק סחורה לסחור.	פסוק י"ב	-
אומר הנביא על העיר צֹר שהיא מארץ כשדים, העם היושב בה לא היה בה מאז, אלא אשור שהוא ראש ממלכת כשדים בנה אותה ואת ארמנותיה, ובנאה כדי שיהיה לבעלי האניות אפשרות לבֹא אליה עם סחורה, ואח"כ באו עם אחר והחריבו הארמונות והפילוה.	פסוק י"ג	-
אנשי האניות ההולכים בים תרשיש להביא סחורה לצור, השמיעו קול יללה, כי נשדד החוזק שלכם והיא צור.	פסוק י"ד	-
צֹר תִשְׁכַּח לשבעים שנה כשנות חייו של דוד שהיה מלך מיוחד, ובסוף שבעים שנה תצטרך לעורר לב הסוחרים לחזור ולבֹא, כמו הזונה שלפעמים נשכחת מלב אוהביה, וצריכה לעשות פעולות להחזירם אליה, כמבואר להלן.	פסוק ט"ו	-
וממשילה לזונה שלוקחת פָּנֹר ומסובבת בעיר ומנגנת ניגונים הרבה, נגונים ערבים כדי שתזָכֵר, כך תצטרך לעורר לב הסוחרים לשוב אליה.	פסוק ט"ז	-
ואכן כך יהיה שלסוף שבעים שנה יזכור ד' את צֹר ותשוב להיות עיר מסחר, ותפרנס את כל הממלכות אשר על פני האדמה.	פסוק י"ז	-
כל הרווחים מסחורתה תקדיש לד' ולא תשמרם באוצר, אלא תתנם לכהנים היושבים בבית המקדש לפני ד', כדי שיהיה להם לאכול ולשבוע, וללבוש מלבוש חשוב.	פסוק י"ח	-

פרק כ"ד

- פסוק א' הנה יגיע זמן שדי' ירוקן את ארץ ישראל מיושביה לפי שיגלם ממנה, וחותך וגוזר אותה מן הישוב, די' יעקם פני החשובים שבארץ, ויפזר את יושביה בגלות.
- פסוק ב' כולם יהיו בגזירת ההשחתה הן הגדולים הן הקטנים, ומונה והולך אותם. העם הפשוט והכהן החשוב, העבד הפשוט עם אדוניו, וכן השפחה עם גבירתה, הלוח והמלוה, הנושה בשאר דברים לא כסף.
- פסוק ג' תתרוקן הארץ ותבזז, כי די' דיבר ובידו לקיים.
- פסוק ד' נשחתה ונכמשה הארץ, ארץ ישראל שהוא המקום החשוב ממקומות היישוב, יכרת ויכמוש, וגדולי עם הארץ יכרתו.
- פסוק ה' והארץ תתנהג עם בני אדם כחנף, שתראה עשב כאילו עומד להיות קמה, ולא תהיה קמה, וכשתהיה קמה, יהיו ריקנים מגרגירי התבואה, בעון יושביה, כי עברו בני ישראל על תורה שבכתב ובעל פה, הפירו וביטלו את התורה שנכרתו עליה ברית לקיימה עד עולם.
- פסוק ו' בגלל שנשבעו שבועת שוא נשחתה הארץ, ויושביה יהיו שוממים, ובעבור עון השבועה ישרפו יושבי הארץ, וישארו בה מעט אנשים.
- פסוק ז' נשחתו ענבי היין, נכרתה הגפן, הרגילים בשמחה יאנחו כי אין להם יין המשמח את הלב.
- פסוק ח' בטלה השמחה של קול התופים, נמנע השמעת קול השמחים, בטלה שמחת הכנור.
- פסוק ט' לא ישתו עוד יין בשמחה ובשיר, אלא בצורה של מרירות להפיג את הצער.

47	בס"ד	
פסוק י'	כל עיר תהיה שבורה ותקרא עיר שוממה, הבתים יהיו הרוסים כאילו נסגרו הבתים במנעול.	-
פסוק י"א	ישמיעו קול צוחה ברחובות על שאין להם יין, כל שמחה המכונה אור בטלה וחסכה, הלכה שמחת הארץ.	-
פסוק י"ב	השמחה הלכה מהם ונשארה שוממה, ובגלל השממה ישברו שערי העיר כי אין מי שיטפל בהם.	-
פסוק י"ג	מספר הנשארים הן בארץ ישראל הן בין העמים בגולה יהיו מעט, כמו מי שחותך פרי הזית שנשארים זיתים בודדים, וכמו מי שבצר ענבים וכשכילה נשארים רק מעט ענבים גרועים.	-
פסוק י"ד	אלו שישארו יזכו לגאולה וירימו את קולם בשיר, וירימו את קולם בשמחה על רוממות ד' יותר ממה שהרימו קול שמחה כאשר טובעו המצרים בים.	-
פסוק ט"ו	כיון שמבטיחם על הגאולה, לכן אלו שנסתרו בבקעים שבארץ מפני פחד אויב, עכשיו כבדו את ד', ואלו שגלו לאיי הים כבדו את שם ד' אלקי ישראל.	-
פסוק ט"ז	אומר ישעיה הנביא, אני וחברי הנביאים שמענו שבעת הגאולה תהיה כריתה מקצה הארץ ועד קצהו, ואחרי כן יהיה הדר ויופי לכל צדיק, כאשר שמעתי בנבואה סוד זה, אמרתי, הסוד הזה מביא לי כחש בבשרי, אוי לי ששמעתי שמועה שהבוגדים יבגדו בישראל וירעו להם, וקבוצת בוגדים שיבגדו בבוגדים ההם, (היינו הגוים שיריבו בינם לבין עצמם) כולם יחד יבגדו בישראל.	-
פסוק י"ז	צרות משונות זו אחר זו יבאו על ישראל. ומכנה הצרות בלשון פחד, חפירה עמוקה, רשת.	-
פסוק י"ח	ומי שינצל מצרה אחת יפול בצרה אחרת, נראה כאילו נפתחו חלונות השמים ויורדים דרכם צרות רבות, ואף החזקים ירעדו מפחד הצרות הרבות.	-
פסוק י"ט	אבל בסופו של דבר תיהפך הצרה על הגוים, וריבוי צרות יהיה להם, והנביא אומר זאת בדרך משל, הארץ תשבר ותתפורר ותתמוטט.	-
פסוק כ'	הארץ תתנועע כשכור שלא יכול לעמוד באופן ישר בלי להתנועע, הארץ תתנדנד כמו סוכה של שומר קישואים שמתנדנדת ברוח. הפשע שפשעו לעשות צרות לישראל יכבד על הארץ, ולא תוכל לקום, כלומר העון יקטרג עליהם.	-
פסוק כ"א	ד' ישפיל את שרי האומות שבשמים למעלה, ואח"כ יביא פורענות על מלכי האדמה למטה.	-
פסוק כ"ב	גוג וכל העמים אשר אתו יתאספו על ד' ועל עמו, אך באמת האסיפה תהיה לרעתם בשביל לקבל עונש, כמו שאוספים את האסירים בלילה לבית הסוהר, וסוגרים אותם במנעול, ויזכרו להם כל העונות שעשו מזמן רב.	-
פסוק כ"ג	לגויים יחשכו המאורות, היינו שיהיו להם הרבה צרות, וזה יהיה כאשר תתגלה מלכות ד' בציון ובירושלים, נקמה באנשי גוג, אבל לזקני עם ישראל שידעו את ד' מאז, יהיה לכבוד.	-

פרק כ"ה

- כאשר יהיה הדבר הזה, אומר הנביא, אני מודה לך ד' על שעשית משפט בגוים, אודה לשמך כי עשית לי דבר פלא, העצות שיעצת מזמן רחוק על ידי עבדיך הנביאים, הם עצות אמיתיות, שהרי נתקיימו דבריהם.
- במקום שמתחלה היתה עיר, תשים אותו לגל אבנים, עיר מבצר תשים למפולת, מקום הארמונות של הגויים יהיה בטל מהיות עיר, ולא יבנה עוד כקדמותו.
- בראות הגוים ממשלתך יכבדוך כל העמים החזקים, ואנשי העיירות החזקות של הגוים יפחדו ממך.
- בכחך היית חוזק לישראל שהם בגלות עם דל ואביון, כאשר היה צר להם. אתה מחסה לישראל מזרם מים, כצל שמגן מהחום, ובנמשל, הגוים דומים לזרם מים שמפיל קירות.
- כמו חורב יובש וחום במקום שממה שאין שם מקום לחסות, והחום מציק מאד, כך תכניע את גאות הגוים המשמיעים קול רעש, כמו החום, שבבא צל עננים הוא נכנע ומתקרר, כך תכריע ותכניע את הגוים החזקים.
- גוג והעמים אשר אתו באו על ירושלים במחשבה שתהא נוחה להפגש כמו שמן שהוא נוח ומחליק וכמו מוח עצמות, אבל ד' יהפוך זה להם למשתה שמרים בלי משקה והוא מזיק לגוף, כך יפלו מבלי תקומה.

- גוג שהוא החשוב בין העמים והיה להם כמכסה והגנה, ישחית אותו ד' בהר ציון. – פסוק ז'
- ד' ישחית ויבטל את המנות לנצח, וד' יבטל דמעת הבכי מעל כל פנים, וכבר לא תהיה חרפה לישראל שהיו מוגלים בין האומות, כי כבר ישובו כולם לארץ ישראל, ד' הבטיח ובידו לקיים. – פסוק ח'
- ישראל יגידו ביום הגאולה, ד' זה שקוינו אליו שיושיענו, אכן הושיענו, ולכן נגיל ונשמח בישועתו. – פסוק ט'
- כאשר יניח ד' את ידו להכות את הגוים שבאו על ירושלים, מואב שבאו גם כן להלחם עם ישראל יהיו נדרסים ונרמסים, כמו תבן שמשליכים אותו במקום האשפה כדי שידרס ברגלי אדם ובהמה ויהפך לזבל. – פסוק י'
- ד' יפרוש את ידיו במואב להכות אותו, כמו אדם ששט במים שפורש ידיו בכל כחו לשחות, וישפיל את גאות מואב, וכל המגדלים הגבוהים שהשתמש בהם לעשות מארב, גם הם יושפלו ולא יועילו לו. – פסוק י"א
- ואת החומות החזקות של מואב, ד' ישפיל עד העפר שעל הארץ. – פסוק י"ב

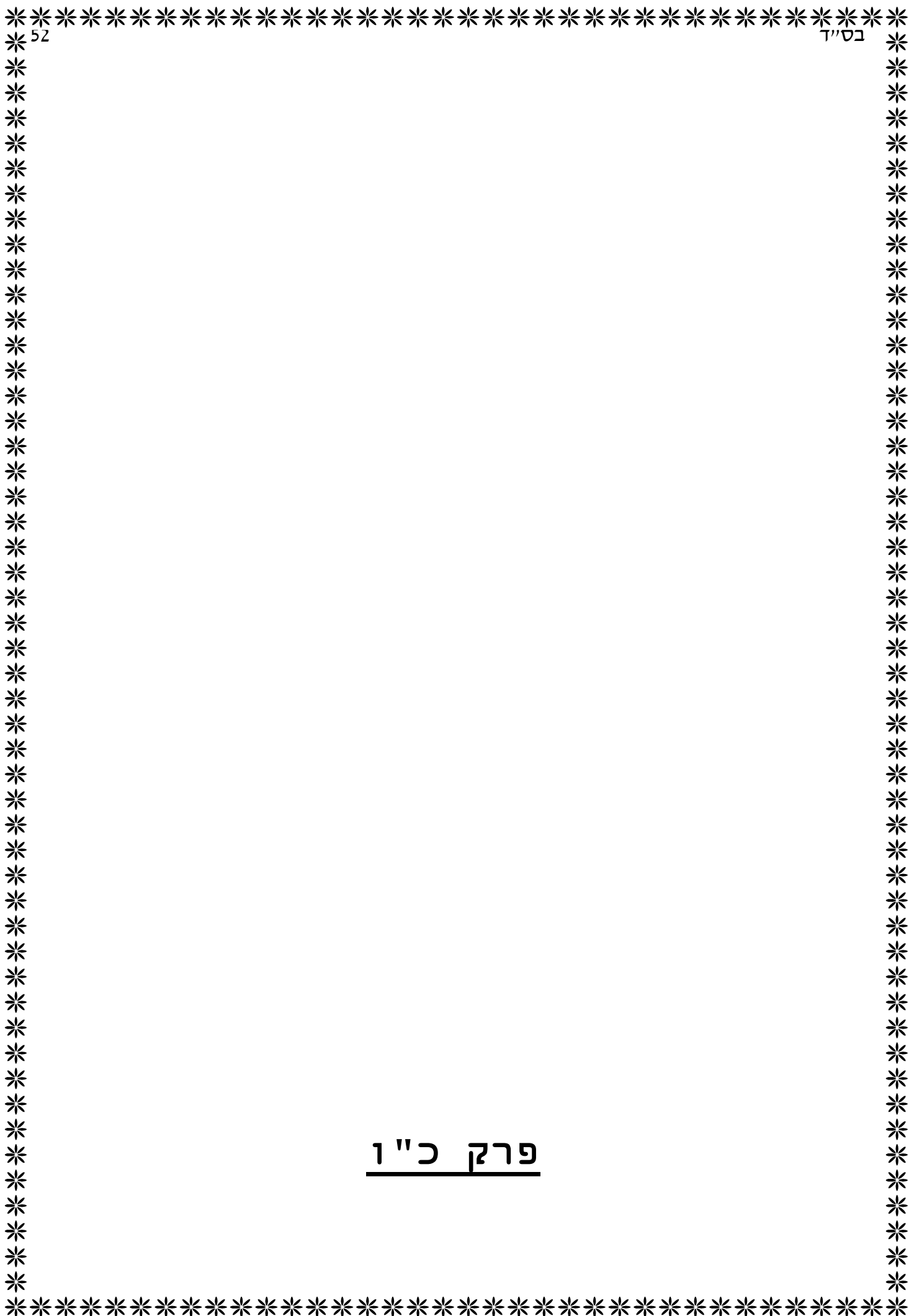
פרק כ"ו

- ביום מפלת גוג. ישירו את השיר הזה האמור בפסוקים אלו, בארץ יהודה, ירושלים שמאז היתה לנו למעוז ולחוזק, גם עכשיו ישים ה' ישועה הן לחומות הגבוהות הן לנמוכות (חיל), ולא תשלוט בהם יד האויב. – פסוק א'
- פתחו את שערי ירושלים ואל תפחדו מהאויב, ויבוא לשם עם צדיק הוא ישראל, שהמתין וקיווה לקיום הבטחת ה'. – פסוק ב'
- המחשבה (יצר) הזאת שהיה סמוך ובטוח בד', תשמור אותו שלא יפחד מהאויב, וד' יתן לו ריבוי של שלום, כך ראוי להיות כי בטח בד'. – פסוק ג'
- אנשי ישראל יהיו מזרזים אלו לאלו, ויאמרו בטחו בד' לעולם, כי בו תלוי החוזק של שני העולמות, עוה"ז ועוה"ב, והכל ממנו. – פסוק ד'
- ה' השפיל את הכשדים שישבו ברום המעלה, גם השפיל כל עיר חזקה, השפיל אותם השפלה גדולה, עד שהגיעו לארץ ולעפר. – פסוק ה'
- הרגלים רמסו אותה, ומפרש אלו רגלים, רגלי ישראל, שהיו בעבר נכנעים כמו עני, וכפל ואמר פעמי דלים, [פעמי הכוונה פסיעות הרגלים]. – פסוק ו'
- זו הגדולה תהיה לצדיקים, בגלל שדרכם דרך ישרה. אתה ד' שאתה ישר, אתה מודד בכלי המדידה שנקרא פלס, את הדרך של כל צדיק, ואתה רואה שדרכו ישרה. – פסוק ז'
- אפילו בזמן שאתה מביא לנו דרך משפטיך, הכוונה שאתה שופט אותנו ומייסר אותנו בגלות, אעפ"כ אנחנו מקוים אליך ואין אנחנו מתייאשים מהגאולה, ובגלות אנו מתאווים שיבא נביא ויזכיר לנו שמך ויאמר דבר בשמך. – פסוק ח'

50		בס"ד
	אומרת כנסת ישראל, כשאני בגלות שדומה ללילה, נפשי מתאוה אליך, כל עוד שרוחי בתוכי אני דורש אותך בתפלה, כי אני מבין שע"י המשפט, בתבל (תבל הם המקומות המיושבים בבני אדם), למדו לעשות דברים ישרים.	פסוק ט'
	הרשע ממשיך לעשות עוולות, ואינו מסתכל ומתבונן בגדלות ד', כי הוא אומר שהכל מקרה, ואין דין ואין דין ח"ו.	פסוק י'
	כשידך רמה, הכוונה שאתה מתגלה בגבורותיך להכות את הרשעים. אינם מסתכלים ומתבוננים שזו יד ד', אלא תולין הכל במקרה. לכן ד' יעשה שיראו בעיניהם ישועת ישראל הצדיקים, ויתביישו כשיראו את נקמת ד' שנקם לעמו, כי כבר לא יוכלולתלות שהכל במקרה, כי יראו שמתוך עמים רבים, רק מעט נושעו, עוד דבר הם יראו, משפט נקמתך, שהאש תכלה את אלו הצוררים לד' והם הצרים לישראל.	פסוק י"א
	ד' תערוך ותסדר לנו שלום, שהרי כל המעשים שנעשו לנו הן טוב הן רע, אתה עשית אותם ולא במקרה נעשו, ומכיון שהכל בידך, אנו מבקשים שתכין לנו שלום.	פסוק י"ב
	בא לרצות את ה' לומר, ראויים אנו לשלום, שהרי בגלות אע"פ שהיו עלינו אדונים שניסו למשול בנו בדברים שהם חוץ ממך, רוצה לומר, שלא כרצונך, אעפ"כ לא פנינו אל האלילים שלהם, רק שמך לבדך הזכרנו.	פסוק י"ג
	הסיבה שלא עבדנו את האלילים, לפי שהם כמו מתים שאין בהם חיות, הם כמו רפאים (היינו המתים שנהיו רפים וחלשים כשמתו), ואינם יכולים לקום על רגליהם, לכן צויתה שהם ועובדיהם ישמדו, ולא נשאר זכר מהם.	פסוק י"ד
	אבל לעמך ישראל הוספת טובה גדולה וכבוד, לפי שעל ידם נהיית מכובד, ולא ע"י העמים האחרים, ולכן הרחקת את העמים האחרים עד קצוי ארץ.	פסוק ט"ו
	הנביא אומר לד', כשהיו ישראל בגלות והיה צר להם זכרו רק אותך, וכשייסרת אותם שפכו לפניך את לבם בתפלה.	פסוק ט"ז
	וכך הם אומרים בתפלתם: כמו אשה הרה שמתקרב זמן לידתה, תוקפת אותה חלחלה, וזועקת מצער חבלי הלידה, כך אנו מתחלחלין ורועדים מפני כעסך.	פסוק י"ז
	היינו כמו אשה שהרתה ועברה חבלי לידה ולבסוף הפילה רוח, כך אנחנו סבלנו קושי השעבוד והתנחמנו שעוד מעט מעט תביא את הגאולה, אך עדין ללא נעשתה ישועה בארץ, ועדיין לא קיבלו הגוים מפלה, אלו שכבו את התבל.	פסוק י"ח
	מתפלל לד', קרב את היום שיחיו אלו שמתו על קדושת שמך, אלו הצדיקים שמתו, הם יקומו, (קורא לגוף הצדיק שנהרג נבלה). המתים ששוכנים בעפר יתעוררו וישבחו לד' כמו שהטל נותן חיים לצמחים, (אורות – סוג צמח) כך ד' יחיה המתים ע"י טל של תחיה, והארץ תשליך החוצה את המתים שקבורים בה.	פסוק י"ט
	עכשיו מדבר על מלחמת גוג, ואומר: עמי הכנס לחדרים שלך ותסגור הדלתות שלא תינזק, והוא משל להסתיר בתשובה ובמעשים טובים, תתחבא לזמן מועט ואז יעבור הזעם.	פסוק כ'
	פסוק זה מדבר על נקמת ד' מאלו שהרגו את ישראל, ואמר בדרך משל, ד' יוצא ממקומו לזכור את עוון יושב הארץ, הלא הוא עשו הרשע שיושב בהר שעיר, ולשלם לו עונש על מעשיו. כל זמן שלא לקחו ממנו נקמה, נחשב כאילו הדם מכוסה בארץ, ועכשיו שד' נוקם, מגלה הארץ את הדם, עד עכשיו נשפך הדם על הארץ, והארץ כיסתה על הדם, ומעכשיו לא תכסה עוד עם דם הרוגיה.	פסוק כ"א

פרק כ"ז

- מדבר עכשיו על מפלת מצרים אשור ואדום שהו שלש אומות חשובות, וישראל גלו לשם. ביום ההוא ישגיח ד' להביא פורענות בחרבו הקשה הגדולה והחזקה על הלוייתן שהוא כמו נחש גדול שמבריח את הים מן הקצה אל הקצה, **הכוונה למצרים**, ועל לוייתן נחש שמרוב ארכו מתקפל ומתעקם לתוך עצמו, **הכוונה לאשור**, ויהרוג את התנין (דג שדומה במראהו לנחש) שִׁבְיָם, היא אדום צור שיושבת בלב ימים.
- ומכיוון שישראל יגאלו, ירימו כולם קול ויאמרו שישראל הוא כרם שמוציא יין משובח, ולא כמו שהיה בעבר שהיו ענבים באושים כמו שכתוב בפ"ה.
- אומר ד', בזמן הגאולה אשמור על הכרם (הוא ישראל), ולא כמו שהיה בעבר כמו שכתוב בפרק ה', "פרוץ גדרו והיה למרמס". ובכל רגע ישקה אותו במטר, ולא כמו שהיה בעבר, כמו שכתוב בפרק ה' "ועל העבים אצוה מהמטיר עליו מטר". כל זה יעשה ד', כדי שלא יחסרו העלים של הכרם, ולכן ישמור עליו ד' ביום ובלילה. הנמשל הוא שד' ישפיע לעם ישראל הרבה טובה.
- הסיבה שד' ישמור על עם ישראל, כי בעצם החֲמָה אינה ממידת ד', אלא ד' מאריך אף, כי אילו היה משתמש עם מידת החֲמָה, היה אומר: מי יתן לי את הכרם שגידל קוצים שנקראים שמיר ושית, והייתי פוסע בה פסיעה אחת, והייתי שורף את כולה כאחת במלחמה, שאני נלחם אֶתָּה על כל עוונותיה.
- או אם היה מצב שכל אחד מישראל, חוזר להחזיק בתורה, שהיא החוזק של ד', היו עושים שלום אתי, ולא הייתי נלחם בהם.
- עכשיו מתנבא על זמן הגאולה, בימים הבאים, הם ימי הגאולה, יתן יעקב שורש, והשרשים יצמיחו ופרחים לישראל, הכוונה שיגדלו מאד, וימשלו למרחוק, עד שימלאו את פני התבל בצמחי השדה.
- גם בזמן שהכה הקב"ה את ישראל, האם הכה אותו באכזריות, כמו שהכה את המצרים (שהכו את ישראל) בעשר מכות.
- פסוק א' -
- פסוק ב' -
- פסוק ג' -
- פסוק ד' -
- פסוק ה' -
- פסוק ו' -
- פסוק ז' -
- פסוק ח' -
- פסוק ט' -
- פסוק י' -
- פסוק י"א -
- פסוק י"ב -
- פסוק י"ג -

פרק כ"ו

